

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Utváření vztahu dětí ke zvířatům ve věku 3-7 let

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Lenka Smržová

Vypracovala:

Alena Andělová

České Budějovice, 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 30.6.2012

.....

Alena Andělová

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat vedoucí mojí bakalářské práce Ing. Lence Smržové za odborné vedení, cenné rady a čas, který mi věnovala.

Děkuji všem rodičům a pedagogickým pracovníkům, kteří se zapojili do mého dotazníkového šetření a samozřejmě celé mé rodině za trpělivost, kterou se mnou měla, po dobu mého studia.

Abstrakt:

Cílem této práce je popsat, jak a v jaké míře probíhá v mateřských školách utváření vztahu dětí ke zvířatům, porovnat v tomto snažení městské a vesnické mateřské školy a nabídnout vhodné aktivity, kterými lze děti seznamovat přímo i nepřímo se živou přírodou.

V teoretické části je popsán vztah dítěte se zvířetem a možnosti kontaktu dětí a zvířat, zejména prostřednictvím mateřských škol a jimi připravovaných aktivit a činností. Je zde objasněno, jaké požadavky jsou kladeny na pedagogy mateřských škol v oblasti environmentální výchovy. Cílem praktické části je zjistit za pomoci dotazníkového výzkumu, jaký vztah ke zvířatům mají děti ve věku 3 až 7 let podle výpovědí svých rodičů a pedagogů. Zda mateřské školy umožňují dětem přímý kontakt se zvířaty, a jakým způsobem. Dále jsou zde uvedeny aktivity, které dětem nabízí Mateřská škola Branice v rámci seznamování se živou přírodou a utváření vztahu k ní. Příklady aktivit rozvíjejících poznatky o zvířatech mohou posloužit jako inspirace pro pedagogické pracovníky. V závěru je uveden seznam vybraných organizací z jižních Čech, které v náplni své činnosti dětem zprostředkovávají kontakt se zvířaty.

Klíčová slova: mateřská škola, vztah dětí ke zvířatům, environmentální výchova, zvířata vhodná pro děti, canisterapie, felinoterapie, hipoterapie

Abstract:

The aim of this bachelor thesis is to describe how the relation between children and animals is created in nursery school, to compare in this regard nursery schools in the town and in the countryside and to offer appropriate activities having as a target present to children animated and inanimate nature.

In theoretical part there is a relation between child and animal and possibility of contact between children and animals especially through the nursery schools and by the activities prepared by them. It is clarified here which are the requirements to teachers regarding environmental education. The aim of the practical part is to find out with help of the questionnaire research what is the relation of children between 3 and 7 years old to animals according to statement of their parents and teachers. Next point is to find out if the nursery schools allow to children direct contact with animals and how they do

it. Activities offered by nursery school in Branice and serving as an introduction to animated nature and creation of relation to nature are also included in practical part. The examples of activities developing the knowledge about animals could be as an inspiration for teachers. In the end of this thesis there is list of selected organisations in Southern Bohemia offering to children contact with animals.

Key words:

Nursery school, relation of children to animals, environmental education, animals suitable for children, dogs therapy, cats therapy, hippotherapy

OBSAH

Úvod.....	3
I TEORETICKÁ ČÁST.....	4
1 Dítě v předškolním věku	4
1.1 Motorický vývoj.....	4
1.2 Emocionální vývoj	4
1.3 Sociální vývoj.....	5
1.4 Vývoj řeči.....	5
2 Vztah dětí a zvířat.....	6
2.1 Utváření vztahu dětí a zvířat	6
2.2 Chování dětí ke zvířatům	6
2.3 Jaká zvířata vybrat?.....	8
2.4 Dítě s alergií a zvíře	9
2.5 Zvířata ve vzdělávacím obsahu mateřské školy.....	11
2.6 Jaké činnosti, týkající se zvířat, mohou nabídnout mateřské školy dětem.....	13
3 Terapie se zvířaty	15
3.1 Canisterapie jako pomocník při utváření kladného vztahu mezi dítětem a zvířetem.....	15
3.2 Hipoterapie	16
3.3 Felinoterapie.....	16
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	19
4 Dotazníkové šetření	19
4.1 Dotazníky pro rodiče.....	19
4.2 Dotazníky pro pedagogy	25
4.3 Vyhodnocení dotazníků	31
5 Charakteristika Mateřská školy Branice.....	33
5.1 Režim dne.....	34
5.2 Akce MŠ Branice, při kterých se děti setkají se živými zvířaty	35
6 Příklady aktivit	41
6.1 Jak pejsek s kočičkou pekli dort (viz. Příloha č. 1).....	41
6.2 Na statku.....	43
6.3 V lese na jehličí.....	44
6.4 Výlet do Zoo	47
6.5 Realizované aktivity.....	48
7 Organizace v jižních Čechách, které při svém programu umožňují dětem přímý kontakt se zvířaty	54
8 Závěr.....	62

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	65
SEZNAM PŘÍLOH.....	67

Úvod

Jako téma mojí bakalářské práce jsem si zvolila utváření vztahu ke zvířatům u dětí ve věku 3-7 let, tedy v době, kdy zpravidla navštěvují mateřskou školu, kde by měly být rozvíjeny, vzdělávány a vychovávány prostřednictvím kvalifikovaných učitelek. Mateřská škol má sice soužit jako doplněk rodinné výchovy, ale v dítěti svou stopu zajisté zanechá.

Jsem učitelka ve vesnické mateřské škole teprve třetí rok. Díky praxím při studiu SPgŠ a VŠ jsem měla možnost nahlédnout do několika mateřských škol vesnických i městských. Měla jsem možnost porovnat jejich vzdělávací plány, přípravy učitelek a pozorovat nebo se i účastnit činností s dětmi. Vždy mě děsily vycházky v městských mateřských školách po sídlišti, do parčíku s pěti stromy apod. Pokud se tyto děti dostaly jednou za půl roku do lesa, hned se tomu říkalo výlet. Mě to přišlo jako naprosto všední, naprosto běžná věc. Děsili mě „městské“ myšlenkové pochody dětí o kravičkách, které dojí mléko do krabic, a říkala jsem si, že tady bude asi něco špatně. To, že dítě navštěvuje mateřskou školu ve městě, ještě nemusí znamenat, že zvířata bude znát jen z obrázku a animovaných pohádek.

Teoretická část této bakalářské práce je věnována dítěti předškolního věku a jeho vztahu ke zvířatům, rozvíjení tohoto vztahu v rámci mateřské školy.

V praktické části je zpracováno dotazníkové šetření, ke kterému jsem vytvořila dva dotazníky. Jeden pro pedagogy mateřských škol a druhý pro rodiče dětí, které mateřskou školu navštěvují. Výsledky dotazníků jsou znázorněny v grafech a v doplňkovém textu. Práce také nabízí příklady aktivit vhodných k utváření vztahů dětí ke zvířatům a databázi organizací, které zprostředkovávají kontakt se zvířaty.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Dítě v předškolním věku

Dítě v předškolním věku je velmi široký pojem. Pokud nahlédnete do mateřské školy, uvidíte tam samé děti v této věkové kategorii, jenže mezi tříletým a šestiletým předškolákem je ohromný rozdíl po všech stránkách – fyzické, psychické i sociální.

Charakteristickým znakem tohoto věku je postupné uvolňování vázanosti na rodinu a rozvoj aktivity, která už není tak samoučelná, umožňuje např. dítěti, aby se uplatnilo a prosadilo ve vrstevnické skupině. K uvolnění této závislosti přispívá osvojení běžných norem chování, znalost obsahu rolí a přijatelná úroveň komunikace (VÁGNEROVÁ, 2000).

1.1 Motorický vývoj

Od třetího roku věku se dítě pohybuje samostatně, jeho pohyby jsou stále koordinovanější a dovede zvládat i složitější pohybové úkoly. Děti tohoto věku jsou na pohyb hodně orientovány, objevují své schopnosti a veškeré pohybové aktivity je velmi baví a uspokojují. V předškolním období se postupně zlepšují a upevňují všechny pohybové vzorce. Výrazně se zlepšuje jemná motorika, která se dá rozvíjet mnoha činnostmi (kreslení, modelování, skládání stavebnic, navlékání korálků apod.). Grafický projev dítěte se v tomto věku výrazně rozvíjí a zdokonaluje. Rozvoj jemné motoriky je vhodné podporovat stále jemnějšími hračkami, stejně jako uvolnění ruky v zápěstí i v celém předloktí, což dítě využije při nácvičku psaní v první třídě školy (ŠEBESTOVÁ, Eva. *Motorický vývoj předškolního dítěte ve věku od tří let* [online]. bez data vydání [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: <http://www.maminko.cz/1278/motoricky-vyvoj-predskolniho-ditete-ve-veku-od-tri-let/>)

1.2 Emocionální vývoj

V předškolním věku je patrné bohaté emocionální prožívání, charakteristické velkými výkyvy mezi krajními polohami (dítě rychle přechází ze smíchu do pláče). Podněty z prostředí by měly být takové, aby u dítěte převažovaly kladné city. Vrcholí prožitky strachu, proto má význam klidné a nestresující působení na dítě. Sebepojetí předškolního dítěte se vztahuje k postojům a hodnocení dospělých. Dítě přebírá názor, že je špatné, či dobré, protože je tak vidí maminka nebo učitelka (PEDAGOGICKO-

PSYCHOLOGICKÁ PORADNA BRUNTÁL. *Diagnostika* [online]. 2001-2011 [cit. 2012-06-13]. Dostupné z: <http://www.pppbruntal.cz/texty/scholarita03.html>)

1.3 Sociální vývoj

Nejdůležitějším sociálním prostředím je pro dítě rodina. Struktura vztahů se postupně obohacuje o učitelky z mateřské školy, kamarády a další členy příbuzenstva. Probíhá socializace a dítě si docházkou do mateřské školy začíná zvykat na jiné prostředí, zvyklosti a denní režim.

V předškolním věku se dítě učí žádoucím vzorcům chování, které mají obecný charakter. V této oblasti jde především o rozvoj prosociálního chování, které lze charakterizovat jako pozitivní, respektující ostatní. Pro rozvoj prosociálního chování u dítěte je důležité nejprve uspokojit potřebu jistoty a bezpečí. Děti, které se cítí nejisté a ohrožené, snadněji reagují asociálně. Prosociální chování je ovšem také výsledkem sociálního učení nápodobou, resp. na základě identifikace, ale i pomocí vysvětlování a podmiňování (tj. trestem a odměnou). Je spojeno také s kontrolou a ovládním agresivních tendencí. Bez vhodného modelu v rodině nelze očekávat, že by se dítě mohlo chovat žádoucím způsobem (VÁGNEROVÁ, 2000).

1.4 Vývoj řeči

Děti ve třech letech už zpravidla znají tisíc slov a začínají tvořit věty i souvětí. Kvalita verbálního projevu a množství slovní zásoby závisí na podnětnosti prostředí, ve kterém vyrůstají. Děti se rozvíjejí především v komunikaci s dospělými, v menší míře je mohou ovlivnit média (např. televize) a komunikace s vrstevníky (VÁGNEROVÁ, 2000). Je třeba děti podněcovat ke slovnímu projevu, komentování situací, řešení problémů. Slovní zásoba se rozšiřuje a čtyřleté děti zpravidla ovládají i 2000 slov. Na konci předškolního období je slovní zásoba zhruba 5-6 tisíc slov. Záleží také na aktivitě dítěte a jeho touze po poznání něčeho nového.

Komunikační projev předškolních dětí může mít určité formální nedostatky. Většina dětí, zejména na počátku této vývojové fáze, nedovede ještě správně vyslovovat a mnohé hlásky nahrazuje jinými nebo je komolí (jde o dětskou dyslálii nebo patlavost). Ve většině případů se ke konci předškolního věku výslovnost zlepšuje (VÁGNEROVÁ, 2000).

2 Vztah dětí a zvířat

2.1 Utváření vztahu dětí a zvířat

Rodiče často chtějí, aby děti věděly, jak se chovat v přítomnosti zvířete, aby se nebály a nepanikařily, případně se ke zvířatům chovaly pěkně, když už se jim kontakt s nimi naskytne. Hovoří se o vzdalování přírody dětem, nezájmu o přírodu, přetechnizované společnosti. K přírodě nás ale musí někdo dovést, ukázat nám ji, umožnit nám dotknout se, přivonět. Tak je to s krásou lesa i kontaktem se zvířaty. Pokud bude dítě v blízkosti psa poprvé v šesti letech, těžko bude vědět, jak se chovat. Zdá se, že někteří rodiče straní své děti zvířat. Zřejmě ze strachu o zdraví svých ratolestí jim od malička vštěpují, že psi koušou, kočky škrábou, včely bodají a myši roznášejí nemoci. Někteří rodiče se snaží zamezit sebemenšímu kontaktu svého dítěte se zvířetem. Dítě tak přichází o cenné okamžiky.

STRAKOVÁ a HUČÍN (2000) zmiňují, že důležitost zvířete pro podporu emocionálního i rozumového vývoje dítěte je nesporná a ve vývojové psychologii je to fakt dávno známý. Záleží ovšem na tom, v jakém věku se dítě se zvířetem setká. Přichylnost „ke všemu živému“ projevuje většina dětí velmi brzo. Pes se stává častým námětem kreslených postavíček a pro dítě do tří let je velmi zajímavou hračkou, které dává přednost před neživými hračkami. Na rozdíl od dokonalé napodobeniny zvířete je živý tvor nepoměrně vydatnějším a proměnlivějším zdrojem podnětů. Pohybuje se, reaguje, chce si hrát a to všechno je pro dítě velmi atraktivní.

Ve vztahu ke zvířeti se dítě učí, že existuje také odlišný živý tvor, a rozvíjí svoje sociální dovednosti, aby bylo tolerantní, trpělivé a poskytovalo péči. Více než 80 % rodičů si myslí, že pes může u dítěte podporovat pocit zodpovědnosti, a tři čtvrtiny rodičů se domnívají, že pořízením psa se u dítěte vyvine větší zodpovědnost vůči přírodě (STRAKOVÁ, Š. a J. HUČÍN. *Zvíře pomáhá najít vztah k lidem* [online]. 2000 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek697.htm>).

2.2 Chování dětí ke zvířatům

Malé děti mívají ke zvířatům velice krásný vztah. Přístupují k nim s důvěrou, chtějí je krmit, hladit a mazlit se s nimi. Nerozlišují ještě mezi skutečností a pohádkou a plyšáci jsou pro ně stejně „živí“ jako opravdová zvířata. Z toho plyne nebezpečí, že se budou k živým zvířatům chovat podobně jako k plyšáčkům, a je nutné je poučit

o správném zacházení s jednotlivými zvířaty (Strejčková, 2005). Tady přicházejí na řadu učitelky v mateřských školách a rodiče, kteří by se měli snažit předcházet případným úrazům dětí, ale i zvířat. Je třeba, aby děti připravovali na setkání se zvířetem, učily ho jakousi „teorii“, která bude v nejlepším případě podložena alespoň krátkou „praxí“. A to v případě, že doma děti zvíře mají, či nemají. Akvariijní rybky za mazlivé zvířátko považovat nemůžeme, vylovení z akvária by pro ně bylo nebezpečné. Dítěti to ovšem musí někdo sdělit! V tomto případě nemusíme vědět podrobnosti o uchopení zvířete, kde ho nejlépe hladit a kam raději vůbec nesahat apod. Co ale takový králík, kočka, morče? Pokud dítě přichází do styku s těmito zvířaty a má je k dispozici na mazlení a hraní, je povinností dospělých určit přesné hranice, co se smí a co se nesmí, co zvířátko bolí a co nemá rádo. Jen tak se dá předcházet možným úrazům a neštěstím při kontaktu dětí a zvířat. I škrábnutí od morčete někdy pořádně bolí, což teprve potyčka se psem, který patří mezi nejčastější zvířata v domácnostech? Základní pravidla soužití dětí se psy velmi pěkně shrnul Lenka GALAJDOVÁ a Dana BOČKOVÁ.

Situaci si podstatně usnadníte, když dítě ještě před příchodem psa na procházkách a návštěvách v rodinách se psem naučíte, jak se ke psu chovat, jak číst jeho psí řeč, kdy se zlobí, kdy má radost, že pes vnímá některé chování, třeba křik, mávání rukama, případně objímání jako hrozbu a může zaútočit, a ostatní úskalí, ze kterého tak často vznikají nedorozumění mezi dítětem a psem. Nenechte dítě hladit cizí psy bez dovolení jejich majitele. Potom by mělo dítě psa oslovit, nechat si očichat ruku, být klidné a teprve pak pejska pohladit. Vysvětlete dítěti, jak se chovat při setkání se psem, který se jimi cítí ohrožen a vrčí. Dítě by se mu nemělo dívat do očí, křičet či utíkat, ale pomalu odejít bokem ke psu. Pokud je dítě školního věku, porozhlédněte se, jestli v okolí není kynologický kroužek pro děti (BOČKOVÁ, Dana. *Můj pes* [online]. 6.5.2008 [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: <http://www.mu-j-pes.cz/zivot-se-psem/dite-a-pes-240.html>).

Má-li být soužití dítěte se psem úspěšné, musí mít dítě vštípené pozitivní chování ke zvířatům. Musí být naučené, že zvíře má právo na nerušený odpočinek a spánek, na nerušenou dobu jídla a chce-li si hrát se zvířetem, musí ho přilákat ke hře, ne nutit, nesmí se mu vnucovat (GALAJDOVÁ, 1999).

2.3 Jaká zvířata vybrat?

Už od raného dětství většina dětí žadoní, aby jim rodiče koupili nějaké zvířátko. Možná dětem chybí kamarád, sourozenec, nebo by chtěly zvířátko, aby byly oblíbené jako Mařenka ze školky. Důvodů může být spousta. Přesto je důležité, aby se rodiče neunáhli a řádně zvážili, kdo se o zvíře bude starat, krmit ho, čistit, kde bude „bydlet“, mají-li na něj opravdu čas. Pokud rodiče koupí zvíře malému dítěti, je pravděpodobné, že se mu brzy omrzí, zevšední a starost zůstane na rodičích.

MATĚJČEK (1996) sestavil žebříček domácích zvířátek podle toho, jaké podněty dětem přinášejí a co dobrého pro vývoj dítěte od nich můžeme očekávat.

1. Na nejnižší příčce jsou ta zvířata, která sama k člověku vztah nemají (lidé jsou jim lhostejní), ale jejichž vnější zjev a jejichž projevy jsou pro děti zajímavé a poutavé. Prototypem takových tvorů jsou akvarijní rybičky. Sledujeme je sice za sklem, ale zato naprosto dobře vidíme, co všechno dělají – jak se pohybují, jak se živí, jak vyměšují, jak se rozmnožují. Jsou tedy pro děti nejen zajímavou podívanou, ale i zdrojem přirozeného, nenásilného, pravdivého poučení o principech života vůbec.
2. O stupínek výš stojí zvířata, kterým jsou lidé stejně tak lhostejní jako rybám, ale která se dají přece jen pozorovat z větší blízkosti. Dají se brát do rukou, prohlížet, jejich životní projevy je možné sledovat v jejich teráriu skoro tak dobře jako projevy rybiček a akváriu. Není však možné se s nimi mazlit a povrch jejich těla při dotyku zrovna moc velkou příjemnost nevzbuzuje. Prototypem těchto zvířat jsou želvy. Ale mohou to být i hadi, obojživelníci a jiní podobní tvorové.
3. Ptáci chovaní v kleci (a občas i mimo klec) zaujmají další příčku na našem pomyslném žebříčku. Jejich životní projevy jsou dosti bohaté, je na ně dobře vidět – ale to podstatné je, že do jejich podnětového repertoáru vstupují projevy hlasové, zpěv a křik. A takového papouška je možné dokonce učit mluvit. Ti už k člověku sami určitý vztah projevují a dovedou mu dát svým chováním najevo, že jim není lhostejný.
4. Pak přicházejí na řadu nejrůznější malí savci, jako jsou morčata, všichni možní křečci, bílé myšky nebo i krásní bílí králíci. S těmi je možné se mazlit, je příjemné se jich dotýkat a hladit je, nechat je běhat po bytě a zase chytat apod. Také oni dovedou projevem svůj zájem o lidi ve své blízkosti, dovedou rozlišit známé a neznámé, své hlavní ošetřovatele dovedou dokonce vítat.

5. Ještě o patro výš stojí kočky, které se zpravidla už samy svým majitelům postarají o práci a zábavu. S čím vším si jen dovede hrát takové kotě - jak by si tedy s takovým kotětem nevyhrálo i naše hravé dítě! Přítulnost koček je příslovečná. Dokonale dají najevo, jak je jim péče člověka příjemná, většinou jim dokonce nechybí ani určitá věrnost.
6. Nejvyšší místo na naší stupnici zaujímá pochopitelně pes, od dávnověku přítel člověka. Ten k tomu všemu, co jsme u zvířat už pochválili, přidává ještě schopnost přijímat člověka jako svého pána, ochránce, bližního, kterému je ochoten nejen pomáhat a sloužit, ale pro něhož je ochoten i bojovat a nasadit život. Příslovečná je jeho věrnost.

Každé zvíře, které si do domácnosti pořídíme, potřebuje péči člověka – menší či větší, časově a fyzicky náročnou či nenáročnou. Potřeba finančních prostředků také nekončí nákupem živého tvorečka, ale pokračuje po celou dobu jeho setrvání v naší domácnosti. Proto při výběru domácího mazlíčka proberme všechna pro a proti, ze všech možných úhlů pohledu, ze všech možných stránek...

Jak bylo již řečeno, rodiče pořizují dítěti zvířátko zpravidla na jeho žádost. Existuje i mnoho rodin, ve kterých prací pohlcení rodiče kupují dítěti zvíře, aby mu nahradilo jejich přítomnost...

Co může pes dítěti dát? Dětem dobře vedeným, s pozitivním zájmem o zvířata, pes doplňuje a rozšiřuje (ne nahrazuje!) péči rodičů, otvírá mu nový svět, svět komunikace beze slov, svět intuice a nezištné lásky, soudržnosti, rovnosti... Nikdy nevyzradí svěřená tajemství, nikdy se neposmívá, nekritizuje, nepřipomíná staré prohřešky, pokaždé rád odpustí a začíná nanovo, vždy čeká s veselým výrazem, připravený skotačit nebo utěšit... nebo jen tak tiše posedět... (GALAJDOVÁ, 1999).

2.4 Dítě s alergií a zvíře

Je mnoho lidí, kteří nemohou mít doma zvířecího mazlíčka, neboť by se při kontaktu s ním např. osypali, dostali by rýmu nebo dýchací potíže. Mají totiž alergii. Jedná se o stav přecitlivělosti na některé látky, které se nazývají alergeny (ANONYMUS, 2002). Alergii mohou vyvolat roztoči, plísně, některé potraviny, léky, hmyzí bodnutí, chlad, slunce i zvířata.

Většina lidí se domnívá, že hlavní zvířecí alergeny jsou přímo v srsti zvířat. Kožišky našich miláčků jsou ale zejména dobrými „transportéry“ zvířecích alergenů, které jsou obsaženy ve slinách (pes, kočka, kuň, morče, křeček), moči (kočka, pes, myši, potkani, krysy a jiní hlodavci), kožním mazem (kočka, výrazně více kocour), kožních šupinách, úlomcích srsti (kočka, pes, kuň, hovězí dobytek), krevním séru (všechna zvířata), výměšcích (holubi a jiní ptáci) a peří (*Pro alergiky* [online]. bez data vydání[cit.2012-04-19].Dostupné z: <http://www.proalergiky.cz/alergie/clanek/tajemstvi-zvirecich-alergenu>).

Pro většinu dětí s těmito alergiemi nezůstává zvířecí svět úplně nedostupný. Nabízí se hned několik druhů zvířat, která jsou bez srsti nebo lidem s alergiemi nevadí (neplatí ve všech případech), i když srst mají. Ze psích mazlíčků jsou to např. tyto rasy: Bedlingtonský teriér, Knírač, Bišonek, Čínský chocholatý pes, Maltézský pinč nebo Pudl (O'MEARA, 2011). Pokud alergik zatouží po kočičce, může si vybrat bezsrstou kočku zvanou sphynx. Údajně se jedná o jedno z nejpřítulnějších kočičích plemen, které si okamžitě zamilujete. Sphynx se stejně jako osrstěné kočky vyskytuje v mnoha barevných variantách. Vyznačuje se také svou dlouhověkostí. Z malých zvířat je vhodné bezsrsté morče zvané skinny nebo bezsrstí potkani (BURGNEROVÁ, 2004). Alergii také nezpůsobuje např. chameleón, had, želva či rybičky (HOLÁ, 2009).

Přes všechny možné vyšlechtěné „naháče“ se někteří odborníci shodují, že vhodné pro alergika není žádné zvíře. Zejména v případě, že alergenem není srst, ale třeba již zmíněné výkaly apod. Výběr zvířete je tedy velmi individuální, velmi záleží na alergenech, které dítěti způsobují alergickou reakci. Porada s lékařem i veterinářem se mi jeví jako důležitá.

Přestože se obecně společnost domnívá, že psi a kočky žijící v domě zvyšují výskyt alergií, američtí odborníci došli po sedmiletém sledování k závěru, že děti vychovávané v kontaktu se psy a kočkami jsou podstatně méně ohroženy běžnými alergiemi (*Doktorka* [online]. 29.8.2002 [cit. 2012-05-30]. Kontakt se zvířaty snižuje u dětí riziko alergií. Dostupné z: <http://rodina-deti.doktorka.cz/kontakt-zviraty-snizuje-deti/>)

2.5 Zvířata ve vzdělávacím obsahu mateřské školy

Většina rodičů při přijetí svého dítěte do mateřské školy očekává, že zde dítě získá spoustu znalostí a dovedností. Jakým způsobem je dítě získá, kolik a v jaké kvalitě, záleží na pedagogovi a jeho znalostech, kreativnosti, pedagogickém umění atd.

Mateřská škola je v současnosti pro dítě pouze doplňkovou výchovou. Stěžejní zůstává výchova v rodině. V dnešní době jsou pedagogičtí pracovníci povinni naplňovat vzdělávací cíle podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV), který byl vydán již v roce 2004.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě mateřských školských zařízení (SMOLÍKOVÁ, 2004).

Obsah výchovné práce je v RVP PV rozdělen do pěti oblastí. Každá oblast se zaměřuje jiným směrem a měla by být pro pedagoga východiskem pro přípravu vzdělávacích činností v mateřské škole.

Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v oblasti **biologické** je stimulovat a podporovat růst a nervosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj jeho pohybových i manipulačních dovedností, učit je sebeobslužným dovednostem a vést je k zdravým životním návykům a postojům.

Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v oblasti **psychologické** je podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle, stejně tak i jeho sebepojetí a sebenahlížení, jeho kreativity a sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzovat je v dalším rozvoji, poznávání a učení.

Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v **interpersonální** oblasti je podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů.

Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v oblasti **sociálně – kulturní** je uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití mezi ostatními, uvést je do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí.

Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v **environmentální** oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí – počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu – a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí.

U každé vzdělávací oblasti v RVP PV je uvedeno, co má pedagog u dítěte odporovat, jaké činnosti by měl dítěti nabízet, co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže a co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga. Dítě toho má po ukončení předškolního vzdělávání umět opravdu mnoho. Usilovně jsem ve vzdělávacích cílech a vzdělávací nabídce hledala body, které by jasně a přímo hovořily o vytváření kladného vztahu dětí ke zvířatům, o kontaktu se zvířaty... V dílčích vzdělávacích cílech environmentální oblasti RVP PV jsou uvedeny dva body, do kterých by pedagog mohl vměstnat cíle týkající se vztahu ke zvířatům, a to:

- rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách
- vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s živou a neživou přírodou, lidmi, společností, planetou Zemí

Ze vzdělávací nabídky bychom mohli použít:

- přirozené pozorování blízkého prostředí a **života v něm**, okolní přírody, kulturních a technických objektů, vycházky do okolí, výlety
- poučení o možných nebezpečných situacích a dítěti dostupných způsobech, jak se chránit (dopravní situace, manipulace s některými předměty, **kontakt se zvířaty...**), využívání praktických ukázek varujících dítě před nebezpečím
- přirozené i zprostředkované poznávání přírodního okolí, sledování rozmanitostí a změn v přírodě (příroda **živá** i neživá, přírodní jevy a děje, rostliny, **živočichové**, krajina a její ráz, podnebí, počasí, ovzduší, roční období)
- pozorování životních podmínek a stavu životního prostředí, poznávání ekosystémů (les, louka, rybník apod.)
- ekologicky motivované hrové aktivity (ekohry)

Jako očekávaný výstup, tedy to, co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže, připadá v úvahu toto:

- pomáhat pečovat o okolní životní prostředí (dbát o pořádek a čistotu, nakládat vhodným způsobem s odpady, starat se o rostliny, spoluvytvářet pohodu prostředí, chránit přírodu v okolí, **živé tvory** apod.)

Často se v posledních letech můžeme dočíst, že se dnešní děti odcizují přírodě. Tráví raději více času u počítače a televize. Proto si myslím, že právě v mateřské škole by mělo mít dítě možnost seznámit se s některými zvířaty nejen z obrázku a vyprávění, ale i osobně, v přímém kontaktu. V RVP PV mi chybí dílčí cíle a činnosti, které by pedagogům v předškolních zařízeních ukládaly poskytnout dětem přímý kontakt se zvířetem. Nejen pozorování a seznamování, které se každý představí jinak, mnozí jen formou povídání a ukazování obrázků.

A tak tedy, ať to slyšíme rádi nebo nerádi, děti by se měly se zvířaty seznamovat, měly by je poznávat, a pokud je to možné, měly by s nimi žít, tj. mít je ve své blízkosti, v domácnosti, nebo alespoň na chalupě, na chatě, u babičky nebo kdekoli jinde, kam občas přijíždějí (MATĚJČEK, 1996). Proč by to neměla být i mateřská škola? Od pracovnice Okresní hygienické stanice v Písku jsem se dozvěděla, že žádný zákon nezakazuje chovat v mateřské škole zvíře. Záleží pouze na ochotě personálu MŠ a rodičích a dětech (alergie...).

2.6 Jaké činnosti, týkající se zvířat, mohou nabídnout mateřské školy dětem

Činnosti bez přímého kontaktu

- rozhovory (zjišťování a obohacování teoretických znalostí dětí)
- prohlížení obrázkových knížek, encyklopedií (k doplnění teoretických a praktických znalostí)
- námětové hry na zvířata (využití znalostí, děti vyjadřují, jak chápou svět zvířat)
- loutková divadélka (informace o zvířatech)

Činnosti s přímým kontaktem

- lekce ekologické výchovy (lektorky s sebou občas vozí zvíře týkající se aktuální lekce – morče, želvu, ježka...)
- jednorázové akce v MŠ se zvířaty (návštěva chovatele dravců, psů, morčat a jiných zvířat...)
- ukázka práce policie se psy
- canisterapie
- hipoterapie
- felinoterapie

- návštěva statku, kde je k vidění více domácích zvířat, s některými se lze i pomazlit, pohladit si je, svézt se na koni, oslíkovi...
- vlastní zvíře v mateřské škole (neomezené přímé pozorování zvířete, možnost kontaktu, krmení...

3 Terapie se zvířaty

3.1 Canisterapie jako pomocník při utváření kladného vztahu mezi dítětem a zvířetem

Další možností, kdy se dítě může setkat se zvířetem, sáhnout si na něj a obohatit svoje znalosti, dovednosti i citový život, je canisterapie.

Rozdělíme-li slovo canisterapie na dvě části, získáme canis a terapie, což v překladu znamená pes a léčba. Samotný název tohoto oboru nám nastíní, čím se zabývá, a to léčbou, ke které se používá pes. Jedná se o kontakt člověka se psem, který, velmi stručně řečeno, pozitivně působí na psychickou, fyzickou i sociální stránku člověka, a napomáhá řešit různé problémy. GALAJDOVÁ (2011) ve své knize charakterizuje canisterapii jako duši hojící pocit, který v nás zanechává kontakt s milým a bezprostředním psem, pocit, že nejsme sami, že někoho zajímáme a že někdo nás má rád a těší se na nás. Pocit, který nám pomáhá čelit každodenním trampotám a dává vůli jít životem dál pozitivní pocit, který má nejen psychické, ale i fyzické dopady...

Na rozdíl od hipoterapie, přesněji hiporehabilitace – zvláštní metody rehabilitace, která využívá terapeutického ježdění na koni u pacientů s dětskou mozkovou obrnou, roztroušenou sklerózou, ortopedickými vadami, vadným držením těla, nevidomých apod. k nácviku chůze, prostorové orientace a správného držení těla prostřednictvím stimulace posturálních svalů pohybem koně, kde psychosociální složka terapie je druhotná a omezená v podstatě jen na vytváření pozitivního sebehodnocení a na navazování vztahů ve skupině za pomoci koně, klade canisterapie důraz především na řešení problémů psychologických, citových a sociálně-integračních a působení na fyzické zdraví člověka je u ní druhotné a zahrnuje spíše složku motivace k rehabilitaci a povzbuzení imunity prostřednictvím psychiky. (GALAJDOVÁ, 1999)

Canisterapie se hojně využívá např. při práci v zařízeních pro děti s mentálním, tělesným či smyslovým postižením. Využití pro ni najdeme v zařízeních pro seniory, v nemocnicích, dětských domovech nebo věznicích.

Pořídit si psa do rodiny s dětmi má samozřejmě také kladný význam. Zmínit můžeme např. slovní i pohybové podněty pro dítě, vytváření empatie, vztahu k živému tvorovi a další. Zda psa do rodiny pořídit, by si měli rodiče velmi dobře rozmyslet. Pes není lékař pro všechny rodinné problémy a do každé rodiny se nehodí, jak ve své knize

popisuje Lenka GALAJDOVÁ (2011). Pes patří do rodiny, která je na něj připravená, kde rodiče psy znají a umějí s nimi zacházet, umějí je vychovat. Patří do rodiny, kde rodiče jsou soudní a vidí své děti takové, jaké opravdu jsou, aby se pes nestal trápeným bezprávným otloukáním. Velmi záleží na věku dítěte, časových možnostech rodičů a ochotě obětovat výchově psa i dítěte dostatek času. Pokud chce rodič psa pro dítě, na které sám nemá dost času, spláchoú za čas všichni... rodič, dítě i pes. Pes má být obohacením sociálního a citového života dítěte, ne náhražkou za rodičovskou pozornost.

3.2 Hipoterapie

Jeden ze způsobů, jak poskytnout dětem přímý kontakt se zvířetem je i hipoterapie. Jedná se o jednu z alternativních rehabilitačních metod, která využívá léčebný účinek koňského pohybu. Ten je charakteristický tzv. trojitým pohybem (zepředu dozadu, z boku na bok a nahoru a dolů). Pohyb hřbetu a teplota koně stimuluje centrální nervový systém, svaly dýchacího systému, posiluje koordinaci pohybů, stabilitu, zvyšuje pohyblivost, uvolňuje zatuhlé svalstvo, dostavuje se i psychický odpočinek. Pomocí koně se učí klienti navazovat kontakty, lépe komunikovat. Posiluje se třeba i pozornost a soustředění (MRÁKOTOVÁ, 2009).

Není to metoda, která by se v běžné mateřské škole objevovala často. Do cílové skupiny klientů, u kterých je tuto metodu práce vhodné uplatňovat, patří například lidé s psychiatrickým onemocněním, dále děti i dospělí s mentálním postižením, s poruchami chování, lehkou mozkovou dysfunkcí, lidé s logopedickými vadami, hyperaktivitou či poruchami učení, lidé se smyslovými vadami či děti v institucionální péči. Proto se s hipoterapií setkáme spíše ve speciálních mateřských školách, psychiatrických léčebnách, centrech pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením (např. ARPIDA). To ovšem neznamená, že by v mateřské škole nenašla svůj význam.

3.3 Felinoterapie

Velmi opomíjená terapie v České republice. Jedná se o léčebný kontakt mezi člověkem a kočkou. Psychosociální a rehabilitační metodu podpory zdraví, která využívá pozitivního působení kontaktu člověka s kočkou, poskytující motivační

podněty k uzdravení, odpočinku či stabilizaci organismu. Probíhá buď terapie cílená, jejíž výsledky se dají objektivně posoudit nebo terapie relaxační, jejímž cílem a účinkem je navození zklidnění, vyrovnanosti, pohodové atmosféry. Forma felinoterapie může být pasivní – již pouhá přítomnost kočky pozitivně působí při odbourávání pocitu samoty, nebo forma interaktivní – o zvíře je již konkrétně pečováno, vztah je posunut do roviny vzájemného obohacování se a sounáležitosti. Člověk cítí za zvíře zodpovědnost.

Zvláštností koček je jejich nezávislé chování vázané na prostředí, nikoli na člověka. Díky tomu se klienti mohou naučit respektovat a tolerovat zvířata a následně i lidi a jejich pravidla.

Formy felinoterapie

- Pouhá přítomnost kočky pozitivně působí při odbourávání pocitu samoty. Toho se dá využít při rezidenčních typech terapií, kdy kočka natrvalo žije v zařízení.
- Klienti mohou o kočku je pečovat, člověk cítí za zvíře zodpovědnost a vytváří si tak pocit uznání a potřeby.
- Felinoterapie se využívá při léčbě závislostí, neuróz, stresů, neklidu.
- Cílem terapie může být například korekce problémového chování, mírnění důsledků postižení formou přijímání sebe jako plnohodnotné bytosti, pozitivní ovlivnění sebevědomí a sebehodnocení postiženého, obnovení komunikace s okolím a vzbuzení zájmu o navazování kontaktů s okolním světem.
- Všeobecně známé jsou účinky při snižování krevního tlaku, podpůrná léčba psychosomatických potíží, stresu, pocitů úzkosti a fobií formou bezprostředního kontaktu a doteku (*Animoterapie* [online]. 2009 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: <http://www.animoterapie.cz/felinoterapie.htm>).

Nejuznávanějším odborníkem přes felinoterapii v České republice je paní Daniela Hypšová z Mladé Boleslavi. V celých jižních Čechách se felinoterapii věnuje pouze paní Lucie Hastrmanová. Pracuje s kočkami jako soukromá osoba, chovatel ušlechtilých koček pod záštitou Nezávislého chovatelského klubu v Mladé Boleslavi, který se zabývá zooterapií jako jednou ze svých klubových činností. Se svou kočkou a kocourem navštěvuje i mateřské školy, zpravidla na jaře a na podzim, dle dohody s pedagogy. Podle slov paní Hastrmanové reagují děti na kočky velmi dobře. „Jednou jsem se setkala s chlapcem, který se jich bál, ale jinak jsou reakce dětí kladné, jen si

někdy neuvědomují, že to není hračka a chovají se neopatrně, vůči zvířeti i vůči svému bezpečí.“ (Emailová korespondence s Lucií Hastrmanovou [online], 18. 3. 2012, Hastrmanova.Lucie@seznam.cz).

Kontakt dítěte se zvířetem považuje paní Hastrmanová za přínosný, už jen proto, že ne každé dítě má a může (alergie apod.) mít doma zvíře. Návštěva kočky v mateřské škole je pro děti bližší seznámení s jejím životem, skladbou těla, potravou, zvyky apod. Učí se, jak se chovat k živému tvorovi a co nedělat, pokud nechtějí přijít k úrazu - napadení kočkou.

Obrázek č. 1: Návštěva kočky v MŠ
(zdroj: <http://www.magnoliecz.eu/zoo>)

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 Dotazníkové šetření

K doplnění bakalářské práce jsem zvolila techniku dotazníku, jelikož je možné za kratší čas oslovit více respondentů a získat tím více informací najednou. Vypracovala jsem dva druhy dotazníků a rozdala je v mateřských školách zejména v jižních Čechách. Jeden pro učitelky z mateřských škol, druhý pro rodiče dětí, navštěvujících MŠ. Cílem dotazníků bylo zjistit z výzkumného vzorku, do jaké míry poskytují mateřské školy dětem přímý kontakt se zvířaty, zda jsou v této oblasti lepší vesnické mateřské školy (obecně se to tak jeví) než městské. Zjišťovala jsem též výskyt zvířat v domácnostech s dětmi a vztah dětí ke zvířatům obecně – dle názoru rodičů a pedagogů.

Z 80 rozdaných dotazníků pro rodiče bylo zpět vráceno 62 (77,5%).

Z 60 rozdaných dotazníků pro učitelky mateřských škol bylo zpět vráceno 41(68,3%).

4.1 Dotazníky pro rodiče

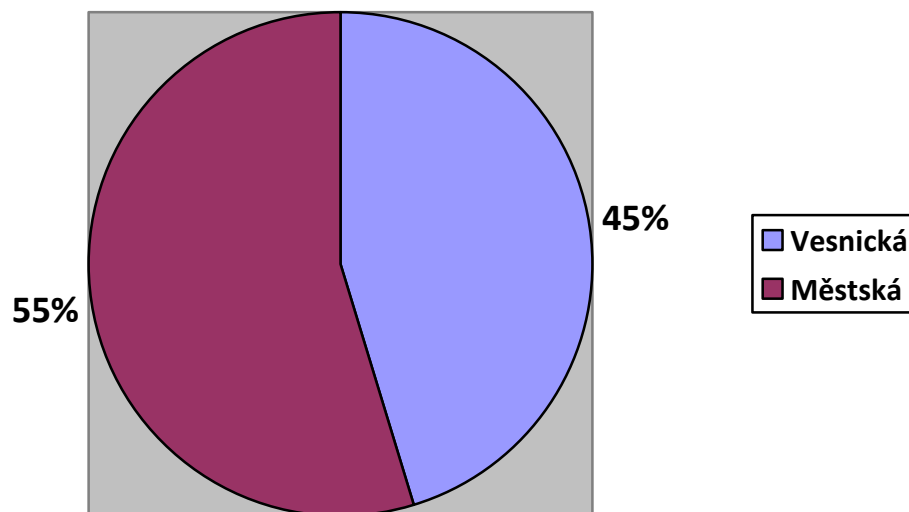
Otázka č. 1 - Jaký je věk Vašeho dítěte?

Věk	Počet dětí	Procentuálně
2,5	1	2%
3	11	18%
4	22	35%
5	15	24%
6	8	13%
7	1	2%
neuvedeno	4	6%

Tabulka č. 1: Věk dětí

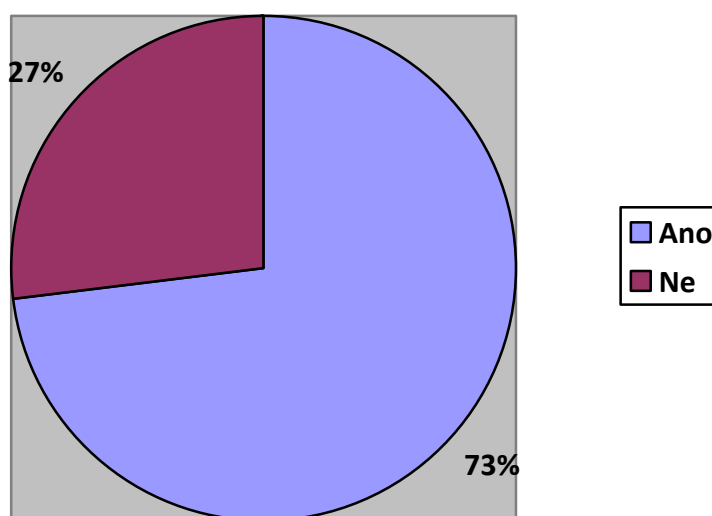

Otázka č. 2 – Do jaké mateřské školy Vaše dítě chodí?

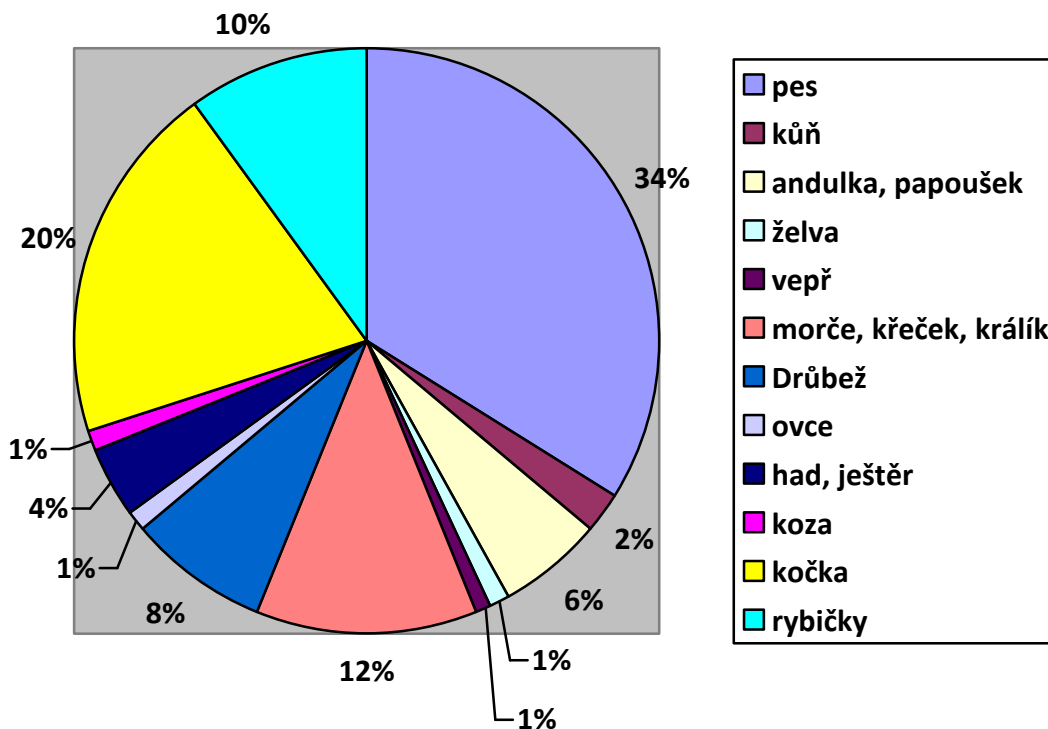

Obrázek č.2: Druh mateřské školy

Otázka č. 3 – Máte přímo doma zvíře? Napište jaké.

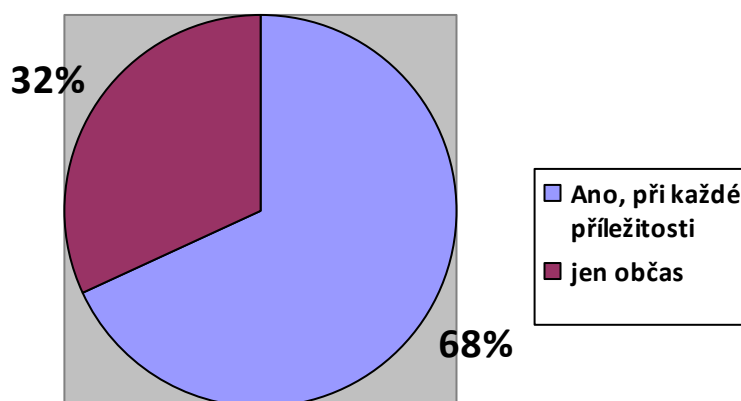
Obrázek č. 3: Zvíře v domácnosti

Obrázek č. 4: Zvířata

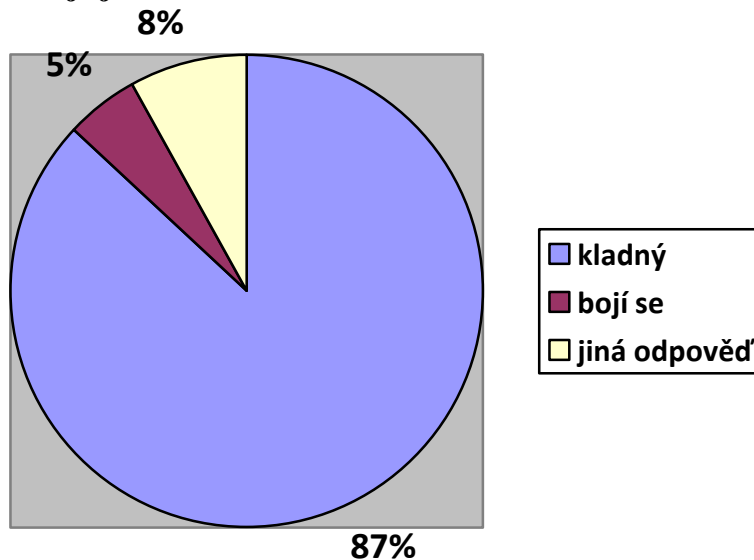
Podle odpovědí v dotazníku je převažujícím zvířetem v domácnostech městských i vesnických (bez výrazných rozdílů) pes. Zato kočka již převažuje ve vesnických rodinách.

Otázka č. 4 - Zajímá se Vaše dítě samo o zvířata? (Ptá se, jak se které jmenuje, kde žije, čím se živí, je rádo ve společnosti zvířat...?)

Obrázek č. 5: Zájem dětí

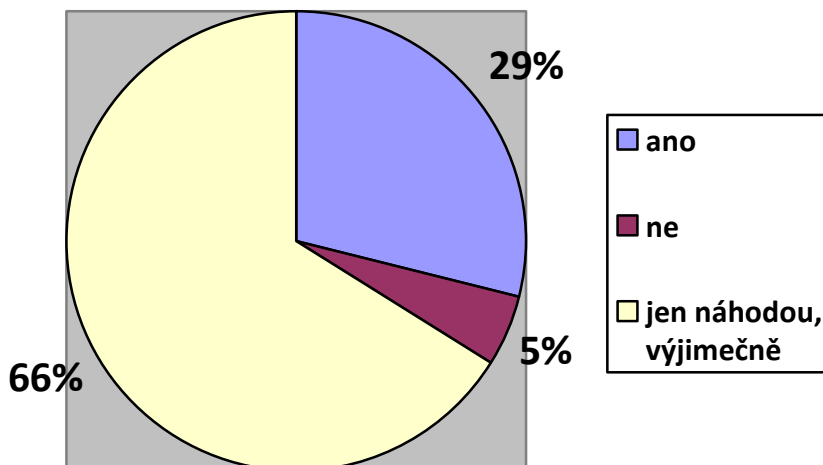
Otázka č. 5 – Obecně je jeho vztah ke zvířatům:

Obrázek č. 6: Vztah ke zvířatům

Kolonku „jiná odpověď“ využili někteří rodiče pro konkretizaci vztahu jejich dítěte ke zvířatům. Přestože většina zaznamenaných vztahů patří mezi kladné, zmiňovali rodiče 5krát respekt ke zvířatům, jednou alergii a strach pouze z koček a psů.

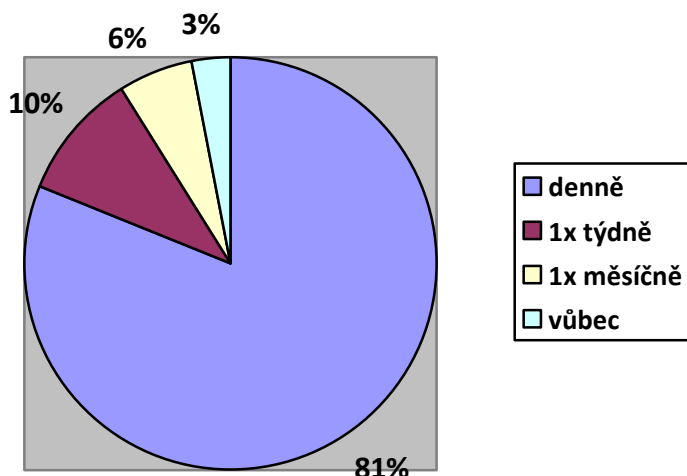
Otázka č. 6 – Sleduje dítě pořady o zvířatech (přírodopisné dokumenty)?

Obrázek č. 7: Pořady

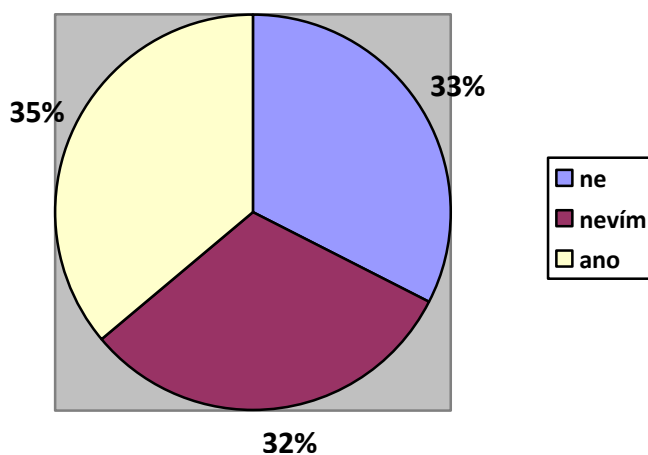
Překvapilo mě, že v pěti dotaznících byly uvedeny dokumenty National geographic. Rodiče, kteří odpověděli, že jejich dítě sleduje pořady o zvířatech, měli často na mysli kreslené pohádky. Nemyslím si, že právě tyto „večerníčky a raničky“ děti nějak obohatí např. o znalosti o zvířatech. Sice jsou hlavními hrdiny zvířata, ale chovají se jako lidé. Často jako hrubí, nevychovaní a neslušní lidé (dle mnou shlédnutých kreslených pohádek). Pokud bych měla vyzdvihnout některé pořady pro děti o zvířatech (ne dokumenty), byly by to Večerníčky v České televizi od pana Václava Chaloupka. Např. Tuláček, Měďové, Bráškové, Vydrýsek, Pruhovaní kamarádi, Madla a Ťap, Kluci ze zámku a další. Děti v nich můžou spatřit opravdovou přírodu, podmínky, ve kterých zvířata žijí a jejich bezprostřední chování.

Otázka č. 7 - Jak často je Vaše dítě v přímém kontaktu se zvířaty? (Dotýká se jich, může je sledovat, krmit...?)

Obrázek č. 8: Přímý kontakt

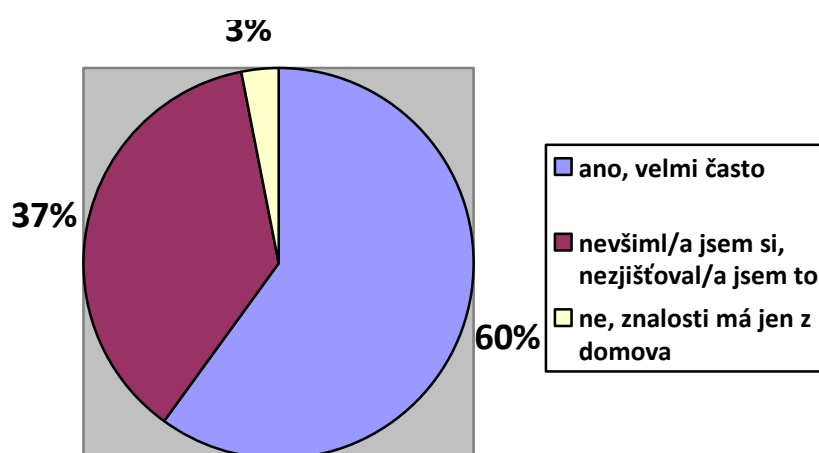
Otázka č. 8 - Má Vaše dítě možnost styku se zvířaty v mateřské škole?

Obrázek č. 9: Možnost styku

Nejčastěji rodiče uváděli, že jejich dítě má možnost kontaktu se zvířetem v mateřské škole v rámci ekologické výchovy, canisterapie nebo přímo mají zvíře ve školce (křeček, morče, želvy, šneci). Podle odpovědi „nevím“ soudím, že třetina rodičů se nezajímá o život a situaci v mateřské škole, kam jeho dítě dochází. Je to v pořádku? U odpovědi „ano“ rodiče uváděli zvířata, která mají přímo v mateřské škole (morčata, želvy, šneci), lekce ekologické výchovy, akce, které MŠ pořádá (canisterapie) a vícekrát se také objevily spontánní a náhodné kontakty se zvířaty při vycházkách.

Otázka č. 9 - Pozorujete, že si Vaše dítě z mateřské školy přináší informace o zvířatech či zážitky s nimi...?

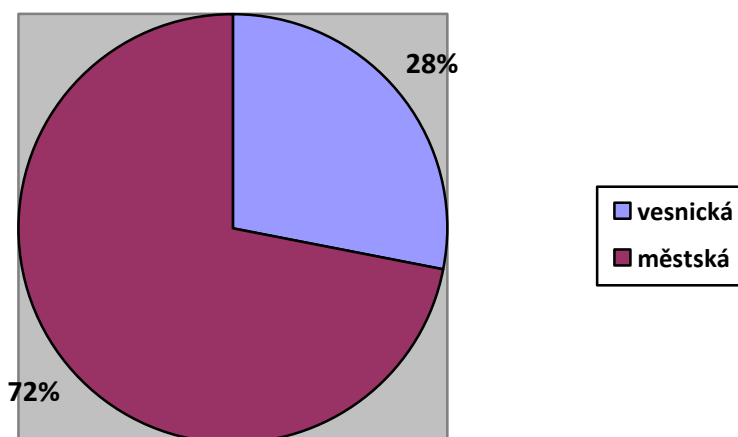

Obrázek č. 10: Informace

Počet odpovědí „nevším/a jsem si...“ mě zděsil. Když mi dítě v MŠ sdělí nějakou informaci nebo poznatek, u kterého vím, že jej nemá z mateřské školy, usoudím pochopitelně, že ho získal doma. Před rodiči dítě nemluví? Nebo rodiče nezajímá, co jim dítě sděluje?

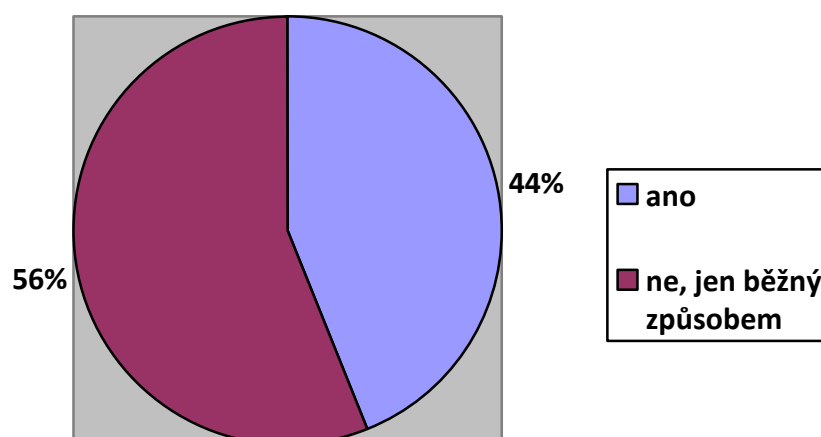
4.2 Dotazníky pro pedagogy

Otázka č.1 – V jaké mateřské škole pracujete?

Obrázek č. 11: Typ mateřské školy

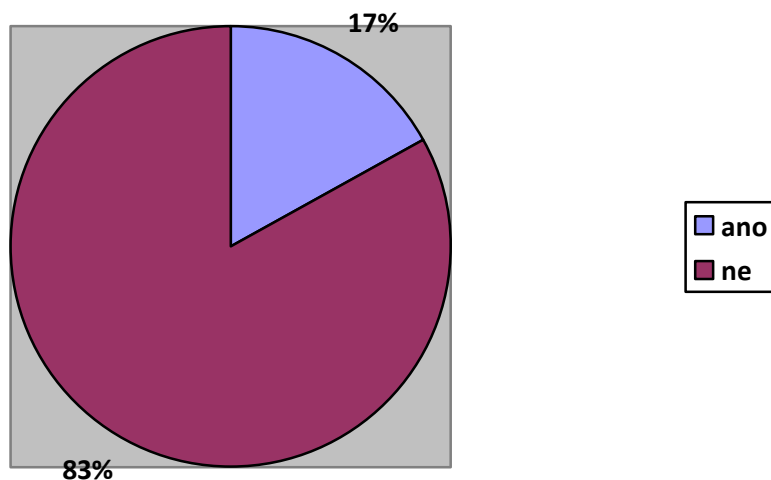
Otázka č.2 – Zaměřuje se Vaše MŠ více na vztah k přírodě a zvířatům?

Obrázek č. 12: Zaměření

Paní učitelky, které odpověděly, že se více zaměřují na vztah k přírodě a zvířatům, napsaly k otázce „Jakým způsobem?“ tyto činnosti: třídění odpadu, sběr odpadků, práce s přírodninami, příběhy, pozorování přírody a zvířat, výchovné pořady, vycházky, poloha MŠ u lesa, výlety do lesa, třídní vzdělávací plán zaměřený na ekologickou výchovu, canisterapii. Nejsm si jistá, zda se např. vycházky dají považovat za větší zaměření na přírodu a zvířata...

Otázka č.3 - Máte v mateřské škole zvíře, se kterým mohou být děti každý den v kontaktu?

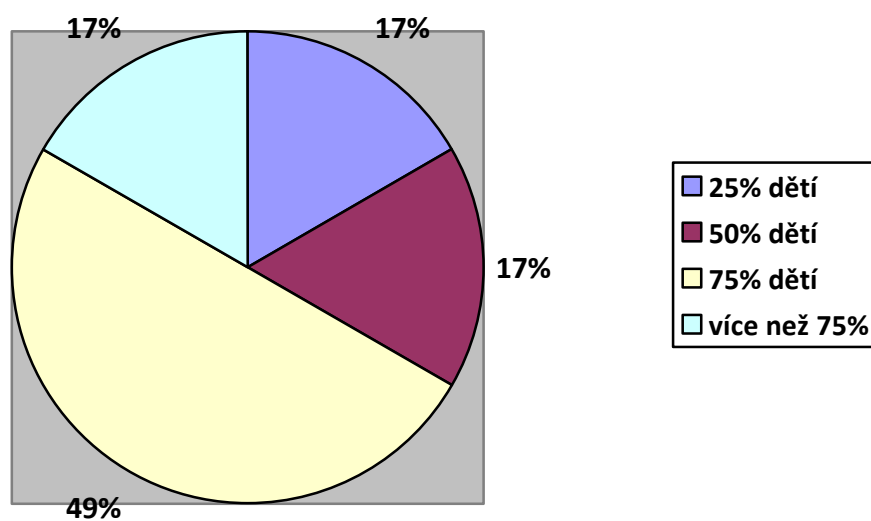
Obrázek č. 13: Zvíře v MŠ

U odpovědi ANO byla v dotaznících napsána tato zvířata: rybičky, křeček, šneci, agama, králik, želvy. V jednom případě paní učitelka napsala, že si zvířata do MŠ půjčují vždy na několik dní z rodin dětí či známých.

Kdo odpověděl na otázku 3. ANO:

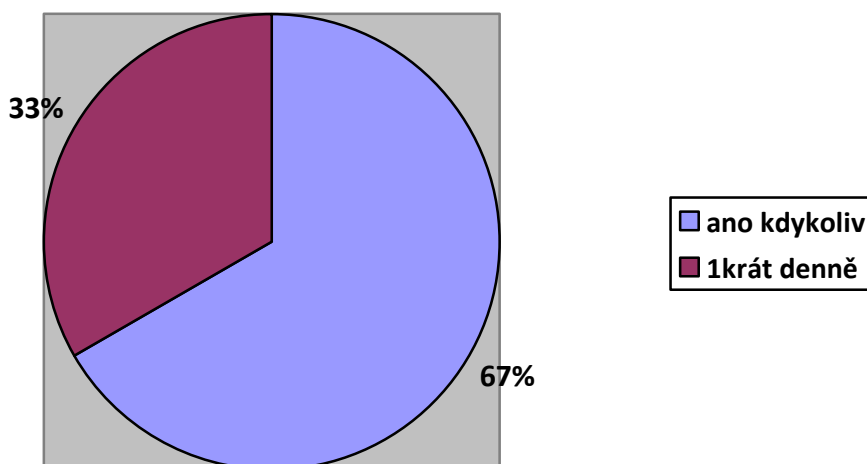
Otázka č.4 - Kolik dětí má zájem o kontakt se zvířaty v MŠ, o informace o nich? (Přibližně).

Obrázek č. 14: Kontakt v MŠ

Jakým způsobem se zájem dětí projevuje, popsaly paní učitelky takto: chtějí se na zvířata dívat, krmit je, připomínají krmení.

Otázka č.5 - Mají děti možnost být s tímto zvířetem/zvířaty denně v přímém kontaktu - chovat je, krmit, pozorovat...?

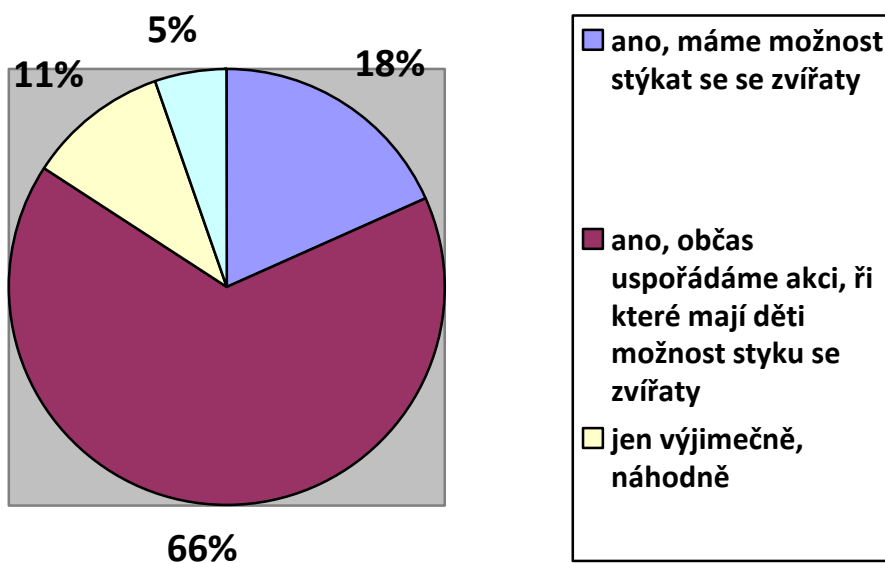

Obrázek č. 15: Denní kontakt

VŠICHNI (odpověď na otázku č.3 ANO i NE)

Otázka č.6 - Nabízíte dětem kontakt se zvířetem mimo mateřskou školu?

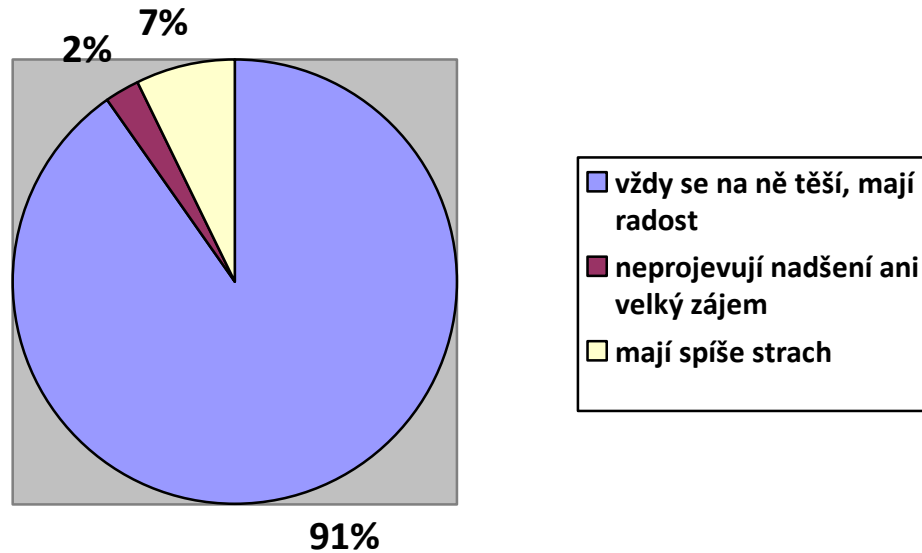

Obrázek č. 16: Jiné aktivity

Nejčastěji zmiňovanou aktivitou byly lekce ekologické výchovy, canisterapie, návštěvy ZOO, zvířata chované v MŠ, návštěvy exotických zvířat v MŠ.

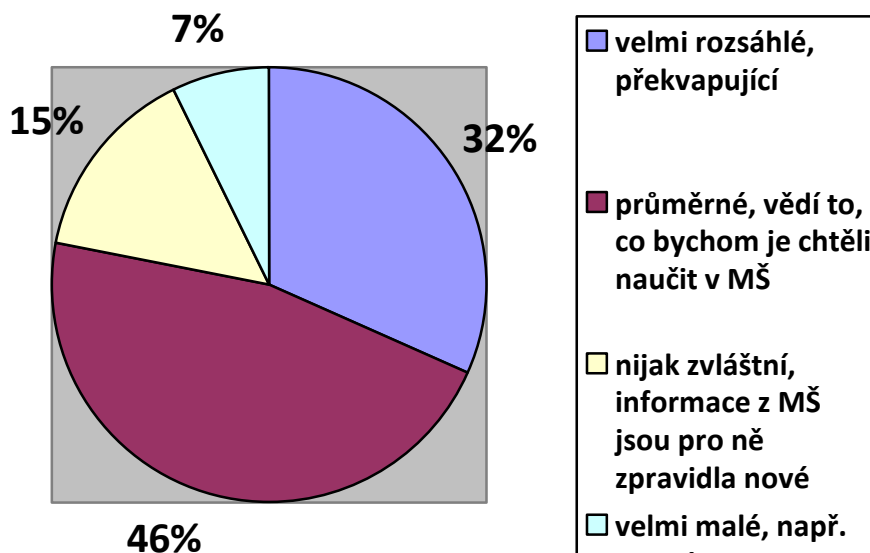
Otázka č.7 - Jak reagují děti na setkání se zvířaty?

Obrázek č. 17: Reakce

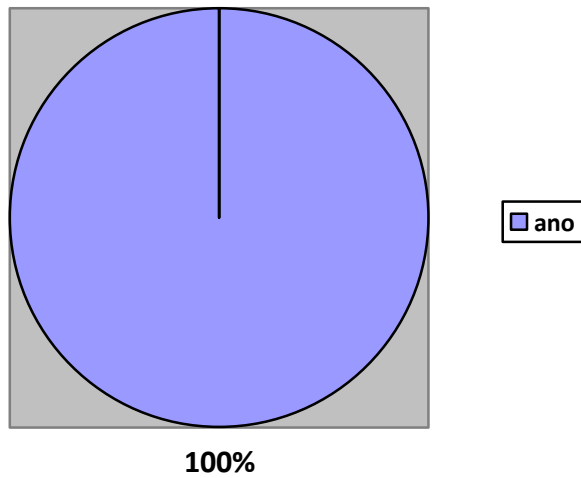
Dle odpovědí v dotaznících mají obavy ze zvířat 2-3 děti ze skupiny.

Otázka č.8 – Jaké jsou znalosti dětí o zvířatech (z domova)?

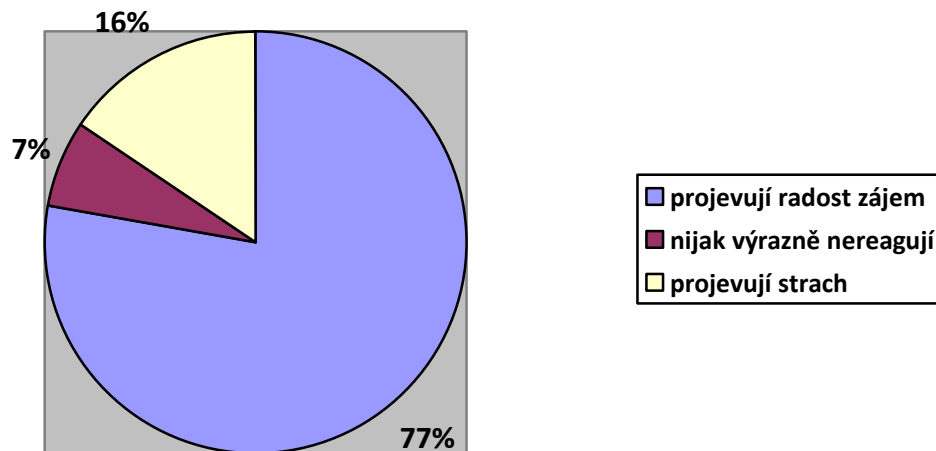
Obrázek č. 18: Znalosti

Otázka č.9 - Jsou děti schopné vyjmenovat zvířata, která mají doma, popř. u prarodičů...?

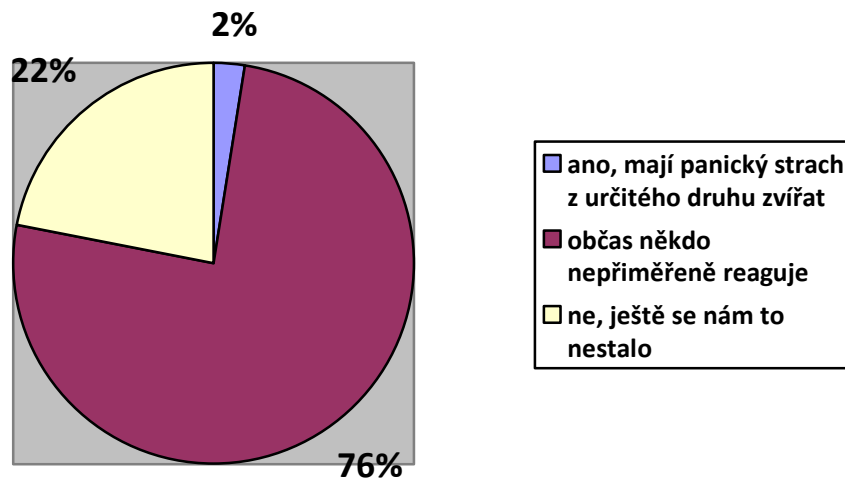
Obrázek č. 19: Vyjmenování zvířat

Otázka č.10 - Jak děti reagují na neočekávaný styk se zvířetem? (např. pes na ulici, sýkorka na krmítku, srnka na poli...)

Obrázek č. 20: Neočekávaný kontakt

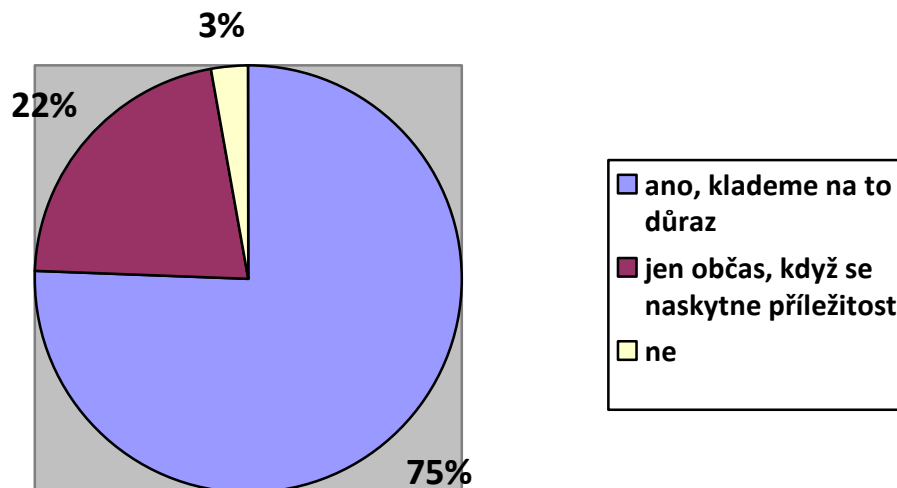
Otázka č.11 - Reagují některé děti přehnaným způsobem na přítomnost zvířat (přiběhne pes, kočka...)

Obrázek č. 21: Přehnané reakce

Podle uváděných údajů se nepřiměřené reakce týkají zpravidla dvou až tří dětí.

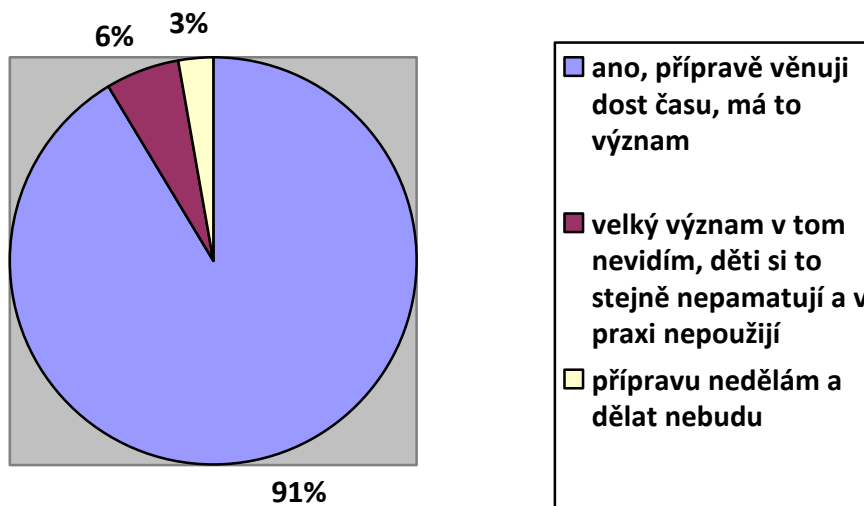
Otázka č.12 - Učíte děti, jak se chovat ke zvířatům, jak s nimi zacházet...? (Např. jak hladit kočku po srsti, co dělat když přiběhne cizí pes, na která zvířata sahat/nesahat...?)

Obrázek č. 22: Chování ke zvířatům

Jakým způsobem? Paní učitelky uváděly: jít příkladem, vysvětlovat důvody, příběhy, situace při vycházkách, lekce ekologické výchovy.

Otázka č.13 - Jaký máte názor na připravování dětí na kontakt se zvířaty formou rozhovorů, pohádek, příběhů, nácvičkou situací...?

Obrázek č. 23: Příprava dětí

4.3 Vyhodnocení dotazníků

Do dotazníkového výzkumu se zapojilo 62 rodičů, jejichž děti docházejí do mateřské školy a 41 učitelek mateřských škol.

V dotaznících odpovědělo 55% rodičů, že jejich dítě navštěvuje mateřskou školu městskou, 45% vesnickou. 73% rodičů uvedlo, že mají přímo v domácnosti zvíře, nejčastěji se jednalo o psa (34%) a kočku (20%). Někteří uváděli, že mají doma dokonce více než 3 zvířata. Většina dětí (68%) se podle svých rodičů zajímá o zvířata, 87% k nim má kladný vztah. Na otázku, zda děti sledují pořady o zvířatech (přírodopisné dokumenty) zvolilo 66% rodičů odpověď „jen náhodou, výjimečně“. Přímý kontakt se zvířetem má denně 81% dětí, což mě těší. Pouze 3% se se zvířaty neseťkávají vůbec. Odpovědi na otázku týkající se kontaktu dětí se zvířaty v mateřských školách byly velmi vyrovnané. 35% dětí má možnost stýkat se v mateřské škole se zvířaty, 33% nikoli. Ohromujících 32% rodičů neví, zda jejich dítě tuto možnost v MŠ má. Stejně zarážející je i procento rodičů, kteří si nevšimli, zda si jejich dítě z mateřské školy přináší nějaké poznatky nebo zážitky se zvířaty (37%). Naopak překvapivé je poměrně velké množství rodičů, kteří odpověděli, že si děti poznatky a zážitky domů

přinášejí často (60%). Z toho lze usoudit, že v těchto mateřských školách se činnosti podporující utváření vztahu dětí ke zvířatům opravdu uskutečňují.

Učitelky, které vyplnily dotazníky, byly ve 3/4 případech z městských mateřských škol. 56% z nich uvedlo, že se na rozvíjení vztahu dětí k přírodě a zvířatům zaměřují jen běžným způsobem, 44% mateřských škol se tomuto vztahu ve své vzdělávací činnosti věnuje více, některé z nich mají na vztah k přírodě zaměřený dokonce celý vzdělávací plán. Zvíře v mateřské škole nemá 83% dotázaných. Ve školkách, kde mají zvíře (17%), s ním děti mohou být v 67% denně v kontaktu. Z toho vyplývá, že mají zvíře umístěné nejspíše přímo ve třídě. 49% učitelek zaznamenalo, že zájem o zvíře má přibližně 3/4 dětí. 66% mateřských škol poskytuje dětem kontakt mimo MŠ formou lekcí ekologické výchovy, vycházek apod. Dále učitelky uvedly, že se převážná většina dětí na zvířata vždy těší (91%). V několika případech (7%) mají strach ze zvířat 2-3 děti ze skupiny. Znalosti dětí o zvířatech jsou podle učitelek průměrné (46%), u některých dětí dokonce velmi rozsáhlé až překvapující (32%). Dotázané učitelky shodně odpověděly, že 100% dětí dovede pojmenovat zvířata, která mají v rodině. Na neočekávané setkání se zvířetem reaguje 77% dětí radostí, ovšem 16% má strach. 76% učitelek uvedlo, že občas některé dítě reaguje nepřiměřeně na přítomnost zvířete. 75% učitelek učí děti, jak se chovat ke zvířatům, jak s nimi zacházet...Přípravu na kontakt dětí se zvířaty formou pohádek, rozhovorů nebo nácvikem situací provádí 91%. Dvě poslední otázky si jsou velice podobné. Myslím si, že kdo děti na kontakt se zvířaty připravuje, vede rozhovory o zvířatech a odpověděl na otázku č. 12 ANO, měl by to samé odpovědět i v případě otázky č. 13. Proto se mi zdá nepoměr u odpovědí ANO těchto dvou otázek zvláštní a nevím, jak si ho mám chápat.

Dotazníkový výzkum neobjasnil, zda se činnosti zaměřené na utváření vztahu dětí ke zvířatům uskutečňují více ve vesnických mateřských školách než v městských. Bylo zjištěno, že chov zvířat přímo v mateřské škole je velmi málo rozšířený, přitom by děti obohatil o spousty poznatků a zkušeností.

5 Charakteristika Mateřská školy Branice

Mateřská škola se nachází v obci Branice nedaleko města Milevska. Zde byla postavena svépomocí místních občanů a organizací. Provoz mateřské školy byl zahájen 15.března 1978, od té doby je bez přestávky v provozu až do dnešní doby. O prázdninách roku 2009 proběhla v mateřské škole rekonstrukce sociálního zařízení a kuchyně. MŠ stojí na konci obce, stranou od hlavního silničního provozu. Je situovaná poblíž Ostrovského rybníka, mezi poli a loukami, tudíž v bezprostřední blízkosti přírody. Od počátku svého vzniku funguje jako jednotřídní mateřská škola s kapacitou 21 dětí, do které jsou přijímány děti zpravidla ve věku od 3 do 6 let.

Budova školy je přízemní. Nachází se zde vstupní chodba s přístupem do šatny dětí, ředitelny a sociálního zařízení pro pedagogické zaměstnance. Ze šatny je přístup do třídy s jídelnou pro děti. Třída je propojena se sociálním zařízením pro děti a s ložnicí dětí. Ložnice je stavebně oddělena. Ze třídy je možno projít do kuchyně a provozních prostor, kam nemají děti přístup. Nachází se zde i jídelna pro cizí strávníky (oddělená od jídelny dětí) se samostatným vchodem.

V těsném sousedství MŠ je krásná, prostorná, zastíněná zahrada, velmi dobře vybavena pro nejrůznější aktivity. Dětem je k dispozici pískoviště kryté sítí, skluzavka, houpadlo „Tukan“, houpačky, dřevěný domeček s kuchyňkou, malé hřiště s brankami, železné průlezky, tabule na malování, házecí panák (pro trefování míči). K aktivitám je dětem k dispozici sklep plný hraček a pomůcek, např. koloběžky, odrážedlo, míče různých velikostí, kočárky, panenky, nádobíčko do kuchyňky, lopatky a další pomůcky na pískoviště, pálky na begbinton, létající talíř, křídly na kreslení a další. Prostor a vybavení zahrady poskytuje dětem dostatek příležitostí k volnému i cílenému pohybovému rozvoji a k osvojování poznatků o přírodě.

Dětská skupina je přirozeným prostředím pro socializaci dětí. Zde je navíc věkově smíšená, podporuje spolupráci dětí, vzájemnou pomoc (mladší x starší), mladším dětem poskytuje vzor starších dětí, naopak starším nabízí situace, kdy mohou někomu pomoci nebo poradit. Děti se učí komunikovat a hrát si ve skupině, respektovat potřeby ostatních, řešit konflikty.

Mateřská škola Branice pracuje již osmým rokem podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Přípravuje podle něj svůj Školní vzdělávací program. Výchovně vzdělávací činnosti připravuje v souladu s cíli vzdělávacích oblastí z RVP PV. Díky své poloze má mateřská škola možnost zaměřit se

více na environmentální oblast, seznamovat děti s ekosystémy lesa, rybníka apod., proměňovat teorii v tak důležitou praxi.

Během celého školního roku se děti účastní spousty různorodých aktivit připravovaných jak mateřskou školou, tak i jinými organizacemi, na které se děti vždy těší. Jedná se o akce v rámci MŠ i s rodiči, při kterých se děti netradiční formou dozvědí či naučí něco nového, vyzkouší si zajímavou činnost nebo si je jen tak s radostí a skotačením užijí. Jde např. o lekce ekologické výchovy, návštěvy Zemědělského družstva Branice, divadelní představení, karneval, Vánoce s rodiči, mikulášská nadílka, besídka pro důchodce a rodiče, pečení buřtů s rodiči, spaní ve školce, plavání, návštěvu myslivců v MŠ, výlet, celoroční navštěvování daňků u pana Lhoty v Branicích.

V rámci běžného dne v mateřské škole je pro děti připravena volná hra, pohybové hry a cvičení, tělovýchovné chvílky, řízené činnosti a pobyty venku, při kterých se děti mohou dozvědět a naučit něco nového, osvěžit si již nabyté vědomosti a dovednosti, procvičit grafomotoriku, artikulaci, zapojit své smysly.

5.1 Režim dne

6.30 - 8.15 - příchod dětí do MŠ, přivítání dětí, volná hra a činnosti podle volby dětí

8.15 - 8.45 - komunitní nebo diskusní kruh, denní cvičení -je motivováno předchozími činnostmi (má návaznost na téma týdne) nebo je podle potřeby nebo přání dětí zařazováno v průběhu hry

8.45 - 9.00 - hygiena, dopolední svačina

9.00 - 9.30 - řízená činnost - didakticky cílené činnosti dětí

9.30 - 11.30 - pobyt venku - pobyt v přírodě, turistika, hry na zahradě, výpravy do okolí, vycházky po obci (dle počasí)

11.30 - 11.45 - převlékání, hygiena

11.45 - 12.15 - oběd, hygiena

13.00 - 14.00 - odpočinek dětí (čtení pohádek)

14.00 - 14.30 - **hygiena, odpolední svačina**

14.30 - 16.00 - **hry a zájmové činnosti do rozchodu dětí** (možnost individuální práce s dětmi)

5.2 Akce MŠ Branice, při kterých se děti setkají se živými zvířaty

Lekce ekologické výchovy

Každý měsíc jezdí do mateřské školy lektorka z CEV ve Voticích, aby děti provedla nějakým zajímavým tématem z oblasti přírody. Vždy je vybavena spoustou zajímavých pomůcek či obrázků a na některé lekce s sebou vozí i živé zvíře (želva, ježek, morče, křeček). Děti si mohou zvířátko pohladit, což dělají velmi rády, postaví pro něj ohrádku, zahrají si na něj a dozví se o něm spoustu informací, např. jakou potřebuje stravu, jak bydlí, jak se s ním zachází nebo kolika let se dožívá.

Obrázek č. 24: Lekce ekologické výchovy

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Návštěva u pana Lhoty

V předem domluvený den jsme vyrazili na procházku do vsi. Jako pokaždé s sebou neseme tašku plnou suchého pečiva, které mají daněčci tak rádi. U vrat č.p. 1, nejstaršího domu v Branících, nás vítá pan Lhota a vede nás přes dvůr rovnou k výběhu pro daňky. Před dvířky je třeba dětem připomenout pravidla chování uvnitř, a to, že

nebudeme křičet a postavíme se k plotu, abychom pěkně viděli, jak daňci přebíhají z jedné strany výběhu na druhou. Některé děti si jména třech daňků pamatují od minula, přesto je pan Lhota zopakuje a mezi tím, než přežene daňky z jedné strany na druhou, aby byli pěkně vidět, připojí několik dalších zajímavých poznatků a informací. Na dvorku je pro nás připraveno vždy něco navíc. Ukázka parůžku, otázkový kvíz nebo ukázka dalších domácích zvířat. Tentokrát nás pan Lhota provedl chalupou č.1, která nyní slouží např. k rodinným sešlostem a oslavám. Nás ovšem nejvíce zajímal interiér plný loveckých trofejí a obrázků zvířat, které děti bez velkých problémů dovedly pojmenovat. Na závěr malá sladkost a my se těšíme na další návštěvu, která bude určitě v příštím ročním období.

Ukázka výcviku psů ze ZKO Milevsko – Olšinky

U příležitosti dětského dne nás navštívilo několik pejsků se svými pány a pod vedením paní Hany Souhradové předvedli základní povely, které by měl zvládat každý pes, přeskoky přes živé překážky, tvořené z rodičů dětí, podlézání překážek, lovení míčků z vody nebo tanec psa s páníčkem. Na závěr si děti mohly pohladit některého z pejsků, samozřejmě se svolením jeho pána.

Obrázek č. 25: Psi

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Návštěva na statku U Hořejších

Při hře zvané šipkovaná zavedla děti jedna ze šipek na statek uprostřed Branic. Na vratech byl přivázaný červený fáborek, což znamenalo, že tady na děti čeká nějaký úkol. Tím bylo pojmenovat všechna zvířata, která zde uvidíme. A nebylo jich málo! Hned za vraty nás vítal pes, opodál si hrála kočka s koťaty, která si děti mohly pohladit či pochovat. Králíkárna s králíky všech velikostí, včetně jednoho zakrslého, se nedala přehlédnout. Největšími zvířaty na statku byly krávy. Ti odvážnější, a byla jich většina, sebrali odvalu a vydali se s paní učitelkou do maštale, kde se procházelo v jejich těsné blízkosti. Kdo se bál krav, mohl se podívat alespoň na telátka v ohradě. Na zahradě nás uvítaly slepice s kohoutem a poněkud se psem nám předvedli, jak to vypadá, když se škádlí zvířátka. Děti poznaly samozřejmě všechna zvířata, pojmenovaly je, a tak jsme mohli jít hledat další šipku nebo fáborek, který nám ukáže kudy jít dál.

Obrázek č. 26: Kotě

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Myslivci ve školce

Každý rok na podzim nebo na jaře navštěvují děti z mateřské školy v Branicích myslivci ze sdružení BOR. Děti si mohou prohlédnout myslivecké oblečení, doplňky, zbraně, obvykle i mysliveckého psa. Pomocí obrázků a dalších pomůcek (peřička, parohy...) seznamují myslivci děti s lesními zvířaty, jejich zvyky a potravou, vysvětlují

význam péče o zvířata v zimě nebo o mláďata na jaře. Mezi další oblíbené aktivity patří procházka do přírody, plnění krmelce, ukázka aportování psa, zdobení vánočního stromečku pro zvířata nebo tvořivá činnost za nepříznivého počasí (např. výroba krmítka pro ptáčky, prasátka z citronu).

Dravci ve školce

Ne všechna zvířata se nám poštěstí vidět v přírodě z blízka. Díky chovateli dravců jsme si přímo v mateřské škole mohli prohlédnout i podržet několik zajímavých ptáků, např. poštolku, sovu, orla nebo pestrobarevného papouška, se kterým se děti mohly vyfotit. Podle prohýbání dětských ručiček bylo jasné, že je poměrně těžký.

Obrázek č. 27: Dravci

Zdroj: vlastní fotodokumentace

U včelaře

Tematický týden, provázený pohádkovým štěňátkem, které dostalo chuť na med, zakončily děti návštěvou u včelaře. Konkrétně u pana Ing. Míky, jednatele ZO ČSV Branice. Pan a paní Míkovi dětem předvedli včelařské nástroje a pomůcky a poutavě dětem vyprávěli o včelařství. Děti si mohly prohlédnout plást, souš i mezistěny, včelařský kuřák, rojáček nebo pana Míku ve včelařské kombinéze a klobouku. Medová ochutnávka na závěr dětem moc chutnala.

Obrázek č. 28: Včelař

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Kouzelník v MŠ

Vystoupení kouzelníka, pana Myslivce, zahajovali dva králíci v klobouku. Byli ovšem plyšoví. Se zájmem jsme pozorovali kouzelníkovo umění a velmi nás překvapilo, že ve svém programu má kromě těch plyšových i živá zvířata, dva bílé holoubky. Sice holuby potkáváme při procházkách denně, nikdy ale takhle zblízka. Proto děti velmi potěšilo, když si po skončení představení mohly holoubky pohladit a prohlédnout.

Obrázek č. 29: Kouzelník
Zdroj: vlastní fotodokumentace

Domácí minimazlíčkové v MŠ

Často si s dětmi povídáme o tom, kdo má jaká zvířata doma. Která žijí v akváriu či teráriu? Jak přesně vypadají? Ne všechny děti to vědí. Proto nás přišla navštívit milovnice zvířat, žačka Danielka, se svými nejmenšími, dobře ochočenými mazlíčky. Děti si mohly z bezprostřední blízkosti prohlédnout, pohladit a pochovat přítulného písksomila, morče nebo osmáka.

Bob a bobek

Často nás činnostmi a hrami provází pohádkové bytosti. Řada přišla i na Boba a Bobka, králíky z klobouku. Abychom si takového králíka mohli dobře prohlédnout, zapůjčili jsme si na týden do školky výběh s bílým zakrslým králíčkem. Děti ho mohly kdykoliv pozorovat nebo se účastnit krmení.

6 Příklady aktivit

Pro seznámení dětí se zvířaty, jejich druhy, životem, potravou, potřebami je třeba využít nejen teoretických činností, ale doplnit je vždy těmi praktickými. To, co si ukážeme na obrázku, na co si zahrajeme, o čem si povídáme, je třeba vidět také ve skutečnosti, potvrdit teorii v praxi.

Cíl seznamovat děti v mateřské škole se zvířaty zmiňuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a zajisté je součástí každého školního nebo třídního vzdělávacího programu. Je důležité zaměřit se nejen na živočichy v našem nejbližším okolí, ale rozšiřovat poznatky dětí např. o živé přírodě jiných kontinentů, kterou mohou děti spatřit v zoologických zahradách nebo v médiích.

Uvádím zde několik tematických bloků s příklady činností, jimiž se děti seznámí s nějakým zvířetem. Jsou zde uvedeny různorodé činnosti pohybové, hudebně dramatické, smyslové, výtvarné a tvořivé, grafomotorické, rozumové, prožitkové, činnosti teoretické i s přímým kontaktem se zvířetem. Cíle činností jsou uváděny pouze s ohledem na téma bakalářské práce, ale každý pedagog zajisté ví, že jednou činností lze sledovat více výchovně vzdělávacích cílů.

6.1 Jak pejsek s kočičkou pekli dort (viz. Příloha č. 1)

Cíl: Za pomoci pohádky seznámit děti s nejběžnějšími domácími mazlíčky (psem a kočkou), uvědomit si jejich potřeby a vědět, jak bychom se k nim měli chovat

- dramatizace pohádky: maňásek pejska a kočičky (Víte, co to mám za zvířátka?), volné převyprávění pohádky, zapojení dětí (Jaké suroviny je třeba použít při pečení dortu? Jakou oblíbenou surovinu byste si dali do dortu?) Pantomimou předvést míchání těsta, ochutnávání, solení, cukrování, trpění psa bolestmi břicha, kňučení... Po přečtení pohádky zhodnocení chování psa. Pejsek s kočičkou se šli najíst k dětem, protože jim doma už nic nezbylo (Co byste jim, děti, dali k jídlu?)
- co rádi jíme: mezi děti dáme koš s různými potravinami, děti mají rozhodnout, které jsou vhodné pro psa, pro kočku, a které pro ně nejsou vhodné (granule, masová konzerva, mléko, pamlsky pro psy – tyčky, rajčata, myš, čokoláda...)

- Pohybová hra na kočku a myš: děti utvoří kruh, vně kruhu stojí jedno dítě (kočka) a říká: „Myšičko myš, pojd' ke mně blíž!“ Uprostřed kruhu stojí druhé dítě (myš) a říká: „Nepůjdu kocourku nebo mě sníš!“ Myš vyběhne, snaží se utéct před kocourem a zase zaběhnout do kruhu. Kocour se jí snaží chytit.
- rozhovor (Máte doma pejska nebo kočičku?)
- nákup psa: „Děti, představte si, koupila jsem si psa (plyšová hračka). Já ale vůbec nevím, co všechno takový pejsek potřebuje?“
  - děti hledají, vyrábí, kreslí věci, které pes potřebuje (vodítko, miska na jídlo, pelíšek apod.)
- výtvarné a pracovní činnosti:
  - kresba: Náš pes, naše kočka (případně babiččin/a... nebo jiné zvíře)
  - pes z hliněného květináče (hlava, ocas a nohy z papíru)
  - kočka z ruličky (z papíru nebo od toaletního papíru jako tělo, ostatní části dolepené ze čtvrtky)
- prohlížení knížek o psech a kočkách (pohádkové i encyklopedie, rozhovory)
- omalovánky a pracovní listy
- zpěv písniček: vymyšlení písniček, ve který se zpívá a psech nebo kočkách, zpěv za doprovodu kytary, klavíru..., doplnění orffovými nástroji, pohybovým ztvárněním (Skákal pes, Kočka leze dírou...)
- návštěva psů z kynologického klubu, ukázka poslušnosti a výcviku psů
- rozhovor - jak se chovat v blízkosti psa, proč nezvedat ruce, neutíkat před ním, z jakého důvodu nás očichává => praktická zkouška venku, návštěva psa, očichání dětí, možnost pohlazení

6.2 Na statku (viz. Příloha č. 2)

Cíl: Umět pojmenovat typická hospodářská zvířata a jejich mláďata, mít povědomí o tom, k čemu jsou lidem užitečná, rozumět pojmům hospodářské a domácí zvíře (hospodářské má pro lidi užitek)

- hádanky jako motivace (o čem nebo o kom si dnes budeme povídat) např. Na hlavě má dvě trkadla a dvě dívadla, vpředu žvýkadlo, vzadu mávadlo a dole čtyři utíkadla. Co je to? Kráva
- poznávání zvířat podle velkého plakátu Na statku - pojmenovat je
- mláďata: v prostoru třídy jsou obrázky zvířat, vždy dospělý jedinec a mládě zvlášť, úkolem dětí je, aby si každý vzal obrázek a pokusil se zvířata spárovat (vždy mládě + dospělý)
- básničky o zvířatech na statku
- písničky o zvířatech: vzpomenout si, jaké známe písničky o domácích zvířatech, naučit se také nové, zpěv za doprovodu kláves, kytary, klavíru... (doplňeno pohybem, obrázky), např. Halí belí, Já mám koně, Pásla ovečky, Když jsem já sloužil, Vepřík...
- poznávání zvířat podle zvuku (pouštěno z CD Poslechni a poznej zvuky)
- rozhovor: jaká zvířata máte doma, u babičky...
- rytmicizace slov: vytleskání názvů zvířat
- pracovní listy
- výtvarné a pracovní činnosti
  - kohout z papírového sáčku
  - kresba tuší a špejlí (jaké zvíře máte doma, u babičky...)
  - prasátko z citronu,

- slepička z papírového tácku
- omalovánky

- pohybová hra Na zvířátka: napodobování pohybu zvířat se zvuky (chůze, běh, lezení)

- potrava zvířat: v prostoru třídy jsou obrázky zvířat a obrázky různých druhů potravy (seno, pomeje, zrní, tráva...), děti přiřazují potravu ke zvířatům, ptáme se, kde vezmeme zrní, seno apod.

- rozhovor: k čemu nám jsou hospodářská zvířata užitečná (maso, mléko, vlna, vejce, kožešina, zvíře jako přítel člověka, zábava lidí...)
- využít knihu S Biáčkem na ekostatku aneb jak se rodí BIO (Průšová Jana, PRO-BIO-LIGA, Praha 2008)

- hra na zvířata: činnosti spojené s určitým zvířetem
- dojení kraviček (propíchnutá rukavice)
- zobání obilí jako slepice (prádelní kolík jako zobáček, dávání zrníček do kelímku)
- přenášení vajíček (umělých, nebo malých míčků)
- dostihy koní (skoky přes překážky)

- návštěva na statku: ověřit si teoretické poznatky z MŠ
- pojmenování živých zvířat, možnost dotknout se srsti, cítit specifický zápach, slyšet zvuk...
- přesvědčit se o potravě

- návštěva v kravíně
- možnost vidět ustájení více krav najednou, dojení
- co se vyrábí z mléka, hledání v letácích s potravinami

6.3 V lese na jehličí (viz. Příloha č. 3)

Cíl: Umět poznat a pojmenovat běžná lesní zvířata, která můžeme vidět v našich lesích a polích, vědět o nich základní informace

- obrázky zvířat: po třídě leží různé obrázky zvířat, úkolem dětí je přinést ta zvířata, která žijí v lese (srna, veverka, zajíc, divoké prase, bažant, liška, ježek, vlk, kuna, medvěd, datel, sojka, sova)

- rozhovor: která můžeme vidět u nás v lese (vyřadí medvěda, vlka)

- volné prohlížení knížek o lesních zvířatech (encyklopedie)

- rozhovor- Už někdo tato zvířátka viděl?

- pohybová hra Na medvěda: děti v kruhu, uprostřed spí medvěd (i více dětí - medvědů), děti říkají: „Ty medvěde chlupatý, co máš kožich na paty. Rychle, rychle utíkej, všechny si nás pochytej. Jedna, dva, tři, čtyři, pět, už nás začni honit, teď!“ Medvědi se snaží dotykem chytit všechny děti, kdo je chycený, zůstane stát na místě

- stopy zvířat

- na zemi jsou udělány cestičky ze stop, na konci každé cesty je vždy obrázek zvířete, kterému stopy patří (obrázkem dolů), děti nejprve samy určují a hádají, komu stopy patří, poté odkryjí obrázky

- při opakovaném poznávání stop přiřazovat stopy ke zvířatům a obráceně

- přiřazování stop ke zvířatům podle knihy Stopy (Ochrana fauny ČR, 2009)

- pexeso (jedna kartička stopa, druhá zvíře)

- cestička domů: na podlaze třídy jsou rozbaleny velké archy balicího papíru, na kterém jsou natiskány cestičky zvířecími stopami. Stopy zvířete vedou vždy do jeho domečku, jehož obrázek je na konci papíru. Úkolem dětí je vydat se po stopách a poznat, o jaké zvíře se jedná.

- vycházka do lesa

- připomenout zásady chování v lese

- naslouchat zvukům

- pozorovat zvířata, pokud se naskytne příležitost

- hra Na veverky – vymezíme prostor pro honičku. Každý hráč dostane šátek, který si zastrčí vzadu za kalhoty tak, aby mu z větší části koukal jako veverčí ocásek. Děti se začnou pohybovat po prostoru a snaží se vytáhnout ocas spoluhráči, zároveň si ale musí chránit ten svůj. Ti, co jsou bez ocásku, se postaví na předem určené místo (čekárna na ocásky), kam jim po zaznění signálu kamarádi ocásky opět přinesou. Po doplnění ocásků se hra opakuje.

- písničky o lesních zvířatech (Seděly dvě veverky...)

- básničky (Jak loví lišky...)

- hry na veverku – hrajeme po rozhovoru o veverce

- nošení oříšků do veverčího domečku (překážková dráha)

- skoky ze stromu na strom (po třídě jsou rozmístěné značky na zemi, můžeme se pohybovat pouze po nich)

- drolení kukuřice do zásob na zimu

- hra s padákem - Zajíc v zelí (Hurdová, 2009)

Část dětí drží padák ve výši prsou. Druhá část dětí jsou „zajíci“. Před začátkem hry položíme na podlahu pod střed padáku „zelné hlávky“ (silonové drátěnky, papírové koule nebo zelené uzávěry od PET lahví). Zajíci běhají pod padákem a sbírají po jedno kuse „zelné hlávky“. Vynášejí je ven, mimo padák, do místa, kde mají pelíšek. Na konci říkanky padák snížíme k zemi. Chytíme do pasti některého zajíce? Kolik hlávek si odnesli? Vystřídání dětí.

- kde žijí lesní zvířata

- použít knihu Domečky (Ochrana fauny ČR, 2009)

- rozhovor, ukázka obrázků

- v pískovišti zkusit vyhrabat noru pro lišku

- pohádka O Budulínkovi, O Koblížkovi

- dramtizace pohádky

- obrázková pohádka, řazení obrázků podle sledu

- pojmenování zvířat

- výtvarné a pracovní činnosti
  - veverka (vytrhávání a lepení barevných papírů na veverku vystřiženou ze čtvrtky)
  - sova (vytrhávání krepového papíru, mačkání kuliček, lepení na sovu ze čtvrtky)
  - omalovánky

- pracovní listy
  - poznat zvířata podle stínů
  - poznat zvířata podle stop
  - papír s natiskávanými zvířecími stopami, vyhledávání pouze určeného druhu stop (např. srnčích)
  - bludištěm najít zvířátkům cestu domů

- návštěva myslivců ve školce
  - rozhovor o činnosti myslivců
  - ukázka zbraně, oblečení, loveckého psa
  - procházka do lesa, ke krmelci, jiná aktivita venku či uvnitř

6.4 Výlet do Zoo (viz. Příloha č. 4)

Cíl: Umět pojmenovat některá exotická zvířata, rozlišit potravu býložravců a masožravců

- práce s mapou světa: ukázat si, kde zvířata žijí

- srst zvířat: podle vzorovaných papírů na výtvarnou výchovu poznat zvíře (zebra, žirafa, tygr, lední medvěd...)

- zvířecí židličky: židle postavené do kruhu, děti chodí okolo židlí za doprovodu hudby, chůzi obměňujeme (jako žirafa, had, tygr, medvěd, želva...), po vypnutí hudby se děti snaží co nejrychleji posadit na židli

- písničky (Dneska jedem do zoo, Pět minut v Africe)

- básničky (Opice, Lev, Tygr, Had...)

- námětová hra Na zoo – z hraček v MŠ vybrat zvířata ze zoo (případně přinést z domova), postavit výběhy, ohrady, rozdělit role ošetřovatelů, návštěvníků, stavitelů, pokladní...

- návštěva zoologické zahrady
  - co se nám tam líbilo/nelíbilo
  - jaké zvíře se nám líbilo

- hra Na ošetřovatele v zoo – v prostoru rozmístíme, vylepíme obrázky zvířat (opice, zebra, medvěd, žirafa, tygr, lev, slon...) Do ošatky vložíme obrázky potravy zvířat (ryba, tráva, maso, ovoce...). Děti mají za úkol nakrmit všechna zvířata, ale správnou stravou. Poté rozdělení zvířat na masožravce, býložravce a všežravce.

- cvičení Zvířata - ZOO

- Omalovánky

6.5 Realizované aktivity

Výše uvedené příklady aktivit jsem z větší části realizovala v mateřské škole, kde pracuji. Aktivity byly uskutečněny jednou nebo i vícekrát během školního roku. Uvádím zde průběh některých z nich, zejména těch zajímavějších.

Výlet do ZOO v Plzni (s rodiči)

Výlet byl pořádán jako celodenní akce s rodiči, které se ovšem neúčastnily všechny děti z mateřské školy. Navštívili jsme rozlehlou zoo a dinopark.

Druhý den po výletě jsme si sdělovali zážitky v ranním kruhu. Největší obdiv u dětí sice vzbudil dinopark, ale vyjmenovat živá zvířata, která viděly v zoo, nebyl vůbec žádný problém. Některé děti dokonce uváděly, kolik tučňáků bylo zrovna ve vodě nebo přesné počty žiraf, lvů a další detaily z výletu.

Zvířecí židličkovaná – hra

Židličkovanou děti dobře znají, hrajeme ji jako hru prosociální (nikoho nevyřazujeme ze hry, pokud na někoho nezbyla židle, posadí se na kamaráda). Při zvířecí židličkované se místo neustálého obíhání židlí proměňujeme ve zvířata a napodobujeme jejich pohyby, zvuky.

Hra děti velice bavila, vymýšlely a napovídaly mi další zvířata, zejména po výletě do plzeňské zoo, na přání dětí ji hrajeme často.

Nákup psa

Během tematického bloku zaměřeného na domácí zvířata jsem přišla s plyšovým psem a oznámila dětem, že jsem si koupila psa. Zatím se mnou spí v posteli, k obědu jsem mu dala guláš s knedlíky a učím ho pít z hrnečku, jenže mu to moc nejde. Děti měly za úkol poučit mě a připravit co nejvíce věcí, které budeme s mým novým pejskem potřebovat.

Že jde o hru, děti pochopily okamžitě. Mému vyprávění, jak si spolu doma žijeme, se některé děti smály, jiné nechápavě kroutily hlavou a snažily se mi ihned radit. Když jsem poprosila o pomoc, co tedy všechno potřebuji, rozutekly se děti po třídě a začaly přinášet různé předměty. Nechala jsem si samozřejmě důkladně vysvětlit, proč a na co je budu potřebovat. Překvapilo mě, jak skvěle děti improvizovaly. Jako vodítko posloužilo švihadlo, místo misky dřez z kuchyňky, v misce modrý šátek (voda), klacíky jako aport, kamínky jako granule a lopatka na nabírání psích exkrementů se našla také. Některé věci děti dokonce nakreslily, např. kladinu na přebíhání, kterou viděly na cvičišti pro psy. Skvělá, ovšem časově náročná činnost, která započala námětové hry na psy.

Cestičky domů

Hra je poměrně náročná na přípravu, zvířecí cesty jsem na papíru různě propletla, prodloužila, aby nevedly přímo ke správnému obydlí. Tam, kde je obydlí nejasné, jsem udělala jen les, případně něco typického pro dané zvíře. Napoprvé se hra nepovedla podle mých představ, malým dětem dělaly problémy křižovatky stop a dětí bylo poměrně mnoho (19). Po půl roce jsem hru opakovala pouze s deseti staršími

děťmi, ty mladší dostaly za úkol postavit okolo les. Tentokrát už bylo provedení hry úspěšnější, děti dovedly poznat všechna zvířata buď podle stop, nebo podle obydlí.

Co rádi jíme (psi)?

Po prostoru třídy jsem rozmístila obrázky jídla i skutečné potraviny pro lidi a psy. Úkolem dětí bylo vybrat pouze ty, které jsou vhodné pro psy. Nejmladší děti přinášely, co mají rády ony, ostatní děti nosily granule, konzervy masa, kost, tyčinky pro psy (pamlsky), kosti, občas lidské jídlo, což komentovaly tím, že jejich pes to jí. Společně jsme vybrali skutečně správné jídlo pro psy a řekli jsme si, jaké hrozí psům nebezpečí při požívání lidského jídla, čokolády apod.

Setkání se psem na vycházce

Několikrát během roku se nám přihodilo, že jsme se při pobytu venku setkaly se psem bez vodítka. Snažila jsem se děti naučit, aby v blízkosti psa stály klidně, s rukama dole a nechaly se psem očichat. Kvůli nepřiměřeným reakcím jsem tato náhodná setkání se psy začala plánovat s majitelkami dvou psů zvyklých na děti.

Počáteční reakce na volně pobíhajícího psa byly u některých dětí křik a snaha popobíhat. Pokud jsem chtěla, aby zůstaly v klidu stát, musela jsem být v jejich bezprostřední blízkosti. Po několika setkáních byly znatelné pokroky u dětí, které ze psů měly strach. Všechny děti se naučily vyhledat moji blízkost před setkáním se psem a nechat se psem v klidu očichat.

Mlád'ata

Do prostoru třídy jsem rozmístila obrázky domácích a hospodářských zvířat, vždy dospělé zvíře a mládě. Úkolem dětí bylo vzít si jeden obrázek a správně ho spárovat, což pro děti nebyl vůbec žádný problém. Při obměně hry, kdy se dvojice dětí hledaly pouze podle zvuků, nastal problém s menšími dětmi, které nechtěly vydávat zvuky. Děti si tuto hru velmi oblíbily a hrají ji i při lekcích anglického jazyka.

Kresba lesa tuší

Po týdnu „V lese“ dostaly děti za úkol nakreslit les takový, jaký by se jim líbil. Zavzpomínali jsme při tom na odpadky v lese a živočichy, které jsme viděli. Děti začaly kreslit tuší a špejlí na čtvrtky, ovšem u špejle vydrželo jen pár dětí. Ty, které kreslily větší objekty, raději vyměnily špejly za tenký štětec. Zaslulé obrázky se domalovaly akvarelovými barvami. Některé byly opravdu pěkné, zejména starších dětí.

Přenášení vajíček

Tuto hru jsem dětem připravila jako překážkovou dráhu po rozhovorech o užitku hospodářských zvířat. Děti se proměnily ve farmáře a jejich úkolem bylo přepravit vajíčko z kurníku do ošatky. Obtížnost tkvěla v tom, že vajíčko (polystyrenové) bylo položené na polévkové lžici. Nezáleželo tedy na rychlosti, ale na opatrnosti, zručnosti a koordinaci ruky a oka.

Nejprve musel farmář vylézt z kurníku po šikmé ploše, překročit louže na dvoře (malé obruče), projít slalom mezi slepicemi (molitanovými kostkami) a malými dveřmi (část švédské bedny) vlézt do domu, kde mohl vajíčko uložit do ošatky. Překvapivě vícekrát spadlo vajíčko starším dětem, které měly tendenci chvátat. Při druhém kole se všichni snažili mnohem více, „rozbitých vajíček“ bylo minimálně.

Návštěva na statku (viz Akce MŠ Branice, při kterých se děti setkají se živými zvířaty str.)

Při návštěvě statku u Hořejších byly děti nejvíce nadšené z roztomilých koťátek, která se nechala chovat a hladit. Na některých dětech bylo vidět, že neví, jak mají kotě uchopit, držely ho jako „poleno“. Psa, který si děti očichal hned mezi vraty a po celou dobu se pohyboval mezi námi, si děti nevšímaly, nejevily známky strachu. Pouze při prohlídce tmavého chléva, kde se procházelo v bezprostřední blízkosti krav, zůstaly dvě děti stát venku s tím, že na nás počkají. Samozřejmě je nikdo nenutil, pokračovaly s námi k dalším zvířatům. Při opakování zvířat v MŠ si děti vzpomněly na všechna, která na statku viděly.

Lekce ekologické výchovy „Jak se děti naučily psí řeči“

Lektorka z Českého nadačního fondu pro vydru k nám přijela se dvěma fenkami. Společně s dětmi zavzpomínala na pohádku Zlatovláska, ve které král snědl maso

z bílého hada a rozuměl tak zvířecí řeči. Té my můžeme rozumět také. Vysvětlila dětem, kdy se pes cítí šťastně, kdy má strach, zlost, a názorně to předvedla se svým psem. Poté si děti vyzkoušely polohu, kterou je dobré zaujmout, když nám hrozí bezprostřední napadení psem. Hodit pejskovi aport nebo dát mu pamlssek v podobě piškotu se odvážily všechny, i ty nejmenší děti. Ty starší se velmi divily, že cítily na prstech psí zuby a nebolelo je to. Pohladit pejsky se nebál vůbec nikdo, z čehož jsem měla velkou radost.

Hra na medvěda

Děti stojí v kruhu, vybereme některé z nich a položíme je doprostřed kruhu jako medvědy (1 i více). Děti v kruhu říkají básničku: „Ty medvěde chlupatý, co máš kožich na paty. Rychle, rychle utíkej, všechny si nás pochytej! Jedna, dva, tři, čtyři, pět, už nás začni honit TEDĚ!“ Děti se rozutečou, medvědi je honí. Koho chytí (dotknou se ho), zůstane stát na místě.

Tuto hru hrajeme často i v dalších obměnách dle tématu. Stačí jen poupravit říkanku. Doprostřed kruhu dávám zpravidla více dětí, aby se všechny vystřídaly za kratší čas. Tím, že je více honičů, se děti rychle pochytají, a tak ty první chycené nemusí dlouho stát na místě. Pravidla hry jsou jednoduchá, i malé děti se za krátkou dobu naučily zůstat stát na místě, když je někdo chytí. Dávám honičům do ruky měkký obušek či jinou pomůcku, aby byly od ostatních hráčů rozpoznatelné.

Hra Zásoby pro veverku

Proměníme se ve veverky, které si dělají zásoby na zimu. Není to nic jednoduchého, protože veverka vždy unese jen jeden oříšek a musí ho donést až do své spižírny.

Připravila jsem pro děti překážkovou dráhu ve třídě s různými prvky. Prolézt strachovým pytle, přelézt švédskou bednu, přeskočit kostku, přejít kladinu, podplazit se pod stolkem a jako spižírna byla dřevěná krabička. Každé dítě neslo vždy jeden lískový oříšek nebo šišku. Zdolávání překážek děti moc bavilo, hru jsme museli několikrát opakovat a stále doplňovat zásoby na start dráhy.

Hru jsme opakovaly v lese se zdoláváním přírodních překážek. Líbila se možná ještě více než ve třídě.

Hra na ošetřovatele v zoo

Na stromy ve školní zahradě jsem rozmístila obrázky některých zvířat, která jsme viděli v zoo. Na stole byly položeny kartičky s obrázky různých potravin, kterými měly děti zvířata nakrmit. K některým zvířatům mohlo být přiřazeno i více kartiček. Pravidlem bylo nejen přiřadit potravu ke správnému živočichovi, ale také nakrmit úplně všechny. Nikdo nesmí zůstat bez kartičky.

Každé dítě si vzalo jednu kartičku a hledalo, které zvíře se stravuje právě touto potravou. Kdo umístil kartičku, přišel si pro další. Některé děti si nevěděly vůbec rady a chodily marně od zvířete ke zvířeti. První správně přiřazené potraviny byly maso k tygrům a lvům, ovoce k opici (to jsme viděli v zoo). Starší děti začaly radit mladším nebo přenášely špatně zařazené kartičky. Když byla všechna zvířata nakrmena (byť špatně), přinesli jsme si je do kroužku a začali komentovat přiřazování. Jedna holčička správně řekla, že žirafa je býložravec. Vysvětlili jsme si pojmy býložravec, masožravec, všežravec a opravili špatně přiřazené kartičky. Nejmenší děti závěr činnosti příliš nebavil, starší děti si z něj odnesly nové poznatky, které jsme procvičili v dalších dnech díky pracovnímu listu.

7 Organizace v jižních Čechách, které při svém programu umožňují dětem přímý kontakt se zvířaty

ZOO Ohrada – Hluboká nad Vltavou

Zoologické zahrady mají jedinečnou možnost poskytnout dětem přímý kontakt se zvířetem. Proto Zoo Ohrada připravila pro děti všech věkových kategorií vzdělávací programy. Osobní setkání se zvířaty probouzí nadšení a zájem o živou přírodu. Láskavost společně s poznáváním je jednou z nejlepších cest, jak vychovávat k rozumné ochraně zvířat a jejich životního prostředí. K pobavení i vzdělávání nejmenších návštěvníků přispívají Dětské divadelní dny.

Programy pro mateřské školy:

Jak přišla zvířátka na statek

Proč se hadi dobře hladí?

Tajemství sovy Hedviky

Lesní pohádka

Kamarádi ze zoo

Kdo žije na louce?

(*ZOO Ohrada* [online]. bez data vydání [cit. 2012-06-09]. Dostupné z: www.zoo-ohrada.cz)

Záchranná stanice živočichů Makov

Tato záchranná stanice byla vybudována v roce 1993 Českým svazem ochránců přírody na pomoc zraněným, nemocným, nevyspělým, vyčerpaným nebo jinak handicapovaným volně žijícím živočichům. Pečuje o opuštěná mláďata a poskytuje jim odborné ošetření, léčení a umožňuje jejich návrat do vhodných biotopů. Kromě této záchranné činnosti je zde také ekocentrum, které se zabývá praktickou osvětovou činností dětí a mládeže, provádí vlastní výchovně vzdělávací práci, organizuje environmentálně zaměřené hry, soutěže a přednášky, pracovníci odpovídají na telefonické dotazy z oblasti ochrany přírody. Školy zařazují návštěvu ekocentra do svých školních vzdělávacích programů. Návštěva stanice s naučným okruhem je vhodná zejména pro děti předškolního a školního věku (*Záchranná stanice živočichů Makov* [online]. © 2010 [cit. 2012-06-09]. Dostupné z: <http://www.makov.cz/>).

Obr. č. 27: Sova

Zdroj: <http://www.makov.cz/?action=informace-pro-%C5%A1koly>

Centrum ekologické a globální výuky Cassiopea České Budějovice

Posláním organizace je výchova k trvale udržitelnému způsobu života. Svě poslání se centrum snaží naplňovat projekty, mezi něž patří především:

- výukové programy pro mateřské, základní a střední školy
- akce pro veřejnost
- vzdělávání studentů vysokých škol
- vzdělávání pedagogických pracovníků
- metodická pomoc pedagogickým pracovníkům v rámci EVVO
- poradenství v oblasti EVVO na školách a začleňování EVVO do školních vzdělávacích programů

Pro mateřské školy centrum nabízí mnoho výukových ekologických programů konaných v interiéru i v terénu. Např. Motýlí kouzla, O životě včelky Máji, Život v mraveništi, Žabka Rozárka a spol., Poznáváme lesní zvířátka, Stateček, Podzim u rybníka, Jedeme na statek

(*Cassiopeia centrum ekologické a globální výchovy* [online]. bez data vydání [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: www.cegv-cassiopeia.cz).

Ranč IXION

Pouhých 10km od Písku v Chrastinách, na polosamotě u lesa, stojí z dálky viditelný dům a okolo něj se na 26ha pastvin pase stádo černých koní. Jde o koně Mérenské, nenáročné plemeno původem z francouzských Pyrenejí, které je celoročně na pastvě. V Čechách se jedná o jediný chov Mérenských koní (*Ranč Ixion* [online]. (c) 2003-2009 [cit. 2012-02-13]. Dostupné z: <http://www.rancixion.cz/>).

Své jméno nese ranč po 1. Mérenském hřebci, který byl do Čech dovezen v roce 2002 a měl se stát spolu se šesti dovezenými kobyly zakladatelem chovu Mérenských koní v Čechách. Dodnes je tento ranč jediným s chovem těchto koní v České republice. Zakladatelkou chovu a zároveň majitelkou ranče je paní Martina Jestřábová, jejíž stádo nyní čítá 30 přátelských a trpělivých koní. Deset z nich se používá k ježdění pro veřejnost.

Návštěvám veřejnosti se na ranči nebrání. Pro děti nabízejí kroužek jízdy na koni, předškolní děti se účastní s rodiči, starší děti bez rodičů jednou týdně. O letních prázdninách je ranč plný dětí od 7 do 17 let, pro které se již osmým rokem pořádají týdenní tábory. Děti si zde užijí týden v přírodě s koňmi a dalšími zvířaty, které jsou součástí ranče. Kdo nevydrží do letních prázdnin, může se přihlásit na kratší pobyt o jiných školních prázdninách. Nechybí také nabídka rekreačních jízd pro veřejnost, možnost uspořádání výletu na ranč (mateřské školy, družiny...) nebo hiporehabilitace.

V rámci hiporehabilitace pořádají na ranči různé akce pro děti a mládež, a to jak pro zdravé, tak i pro handicapované psychicky či fyzicky. Provozování hiporehabilitace se samozřejmě neobejde bez finančních prostředků, proto bylo založeno Občanské sdružení POHIP (POmoc HIPoterapií). Vzniklo v roce 2001 a jeho zakladatelkou je přímo majitelka ranče, paní Martina Jestřábová, která hiporehabilitaci na ranči vede. S myšlenkou založit sdružení byl spojen i výběr plemene vhodného k hiporehabilitaci. V Píseckém a Blanicko-Otavském regionu je OS POHIP jediná organizace zabývající se provozováním hiporehabilitace. Na ranč dojíždí nejen jednotlivci např. s řečovými problémy, autismem, ale i např. klienti z píseckého stacionáře Duha. Paní Jestřábová potvrzuje, že výsledky opravdu jsou (Martina Jestřábová, 11. 2. 2012).

Obr. č. 28: Martina Jestřabová
Zdroj: vlastní fotodokumentace

Arpida

Svým klientům nabízí hipoterapii (vlastní 3 koně) a canisterapii.

Stáje Štětice

Statek v malé vesnici v jižních Čechách čítá zhruba 50 koní a nabízí možnost styku se zvířaty pro všechny věkové kategorie.

Nabízí:

- dětské letní tábory s výukou jízdy na koních
- jednodenní nebo dvoudenní vyjížďky na koních
- zájmový kroužek pro děti, které mají rády přírodu a zvířata a zajímá je oblast péče o koně a jezdeckví
- vyjížďky v kočáru taženém koňmi

(*Stáje Štětice* [online]. bez data vydání [cit. 2012-03-09]. Dostupné z: <http://www.stajestetice.cz/>)

Koníček o.s. – České Budějovice

Občanské sdružení dětem nabízí kontakt se zvířaty při hiporehabilitaci, canisterapii, ornitoterapii nebo v rámci stimulačního programu Máme rádi zvířata, jehož cílem je:

- probudit u dětí zájem o okolní svět a zvířata
- nabídnout dětem úzký kontakt s vybranými zvířaty a prožitky se zvířaty
- seznámit se základními potřebami zvířat a zásadami vzájemného soužití lidí a zvířat

- obsahuje tyto prvky:

- kontakt s domácími a hospodářskými zvířaty
- hry se zvířaty
- tematické hry
- doplňující prvek hiporehabilitace

- domácí a hospodářská zvířata:

- skot, kozy, zakrslí králíci, morčata, křečci, kočky

- organizace nabízí:

- volnočasové aktivity (výuka jízdy na koni, Volný čas nejen s koňmi...)
- vzdělávací aktivity (vzdělávací programy – Máme rádi zvířátka, Kůň a co o něm víme, Papoušek a co o něm víme, přednášky a exkurze z oblasti zooterapie)
- prázdninové aktivity (Léto nejen s koňmi pro děti 6-15 let)

(*Koníček, občanské sdružení* [online]. 2009 [cit. 2012-06-09]. Dostupné z: <http://konicekcb.webnode.cz/>)

Občanské sdružení POHIP Chrastiny

Hlavním posláním občanského sdružení POHIP je provádět a propagovat hiporehabilitaci a pořádat různé akce pro děti a mládež, a to jak pro zdravé, tak handicapované psychicky či fyzicky. Akce pro zdravé děti jsou zaměřené na osvětu co se týče koní a práce s nimi. Akce pro handicapované děti jsou zaměřeny odborně tj. cíleně zlepšovat psychický a fyzický stav dětí (*Ranč Ixion* [online]. (c) 2003-2009 [cit. 2012-02-13]. Dostupné z: <http://www.rancixion.cz/>).

Jezdecký Klub Artex Nemějice

Nabízí:

- jízdy na koních v přírodě nebo v oplocené jízdárně
- víkendové a prázdninové pobyty s výukou jízdy na koni
- letní prázdninové tábory pro děti s výukou jízdy na koni

(*Jezdecký klub Artex* [online]. bez data vydání [cit. 2012-06-09]. Dostupné z: <http://www.jkartex.websnadno.cz/>)

Český nadační fond pro vydru Třeboň

Poslání nadačního fondu:

Budováním pozitivního vztahu a zodpovědného přístupu k ochraně přírody a životnímu prostředí přispět k trvale udržitelnému rozvoji společnosti. Vydru říční chápeme jako vlajkový druh a symbol pro ochranu přírody a životní prostředí. Dlouhodobým cílem je zvýšit toleranci, respekt a zodpovědnost společnosti vůči přírodě a životnímu prostředí a prolomit černobílé vnímání přírody.

Chceme podporovat projekty zejména menších organizací především v regionu zaměřené na naplňování poslání a cílů nadačního fondu. Svou roli chápeme ve vytvoření spojovacího článku mezi velkými národními a mezinárodními nadacemi s malými subjekty neziskového sektoru v regionu.

Ve své široké škále působnosti myslel nadační fond i na mateřské školy a připravil pro ně několik vzdělávacích programů. Lektoři v nich kladou důraz na vytváření vztahů s reálnou živou přírodou. K tomu jim často pomáhají zvířata z jejich záchranné stanice, se kterými mohou být děti v bezprostřední blízkosti.

Programy pro mateřské školy:

Malování s liškou Agátou

Malování s ježkem Bodlinou

Malování se sovou Rozárkou

Jak se děti naučily psí řeči

Jak zvířátka vyhnala smrdutého tchoře

Jak si zvířátka uklízela les

Co nám létá na krmítko I. a II.

(*Český nadační fond pro vydru* [online]. bez data vydání [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://www.vydry.org/>)

Z lekce Malování s liškou Agátou (Kovářov) 25.4. 2012

- lektorka Zuzana Štětková, počet dětí 25, věk dětí 5-6 let

Na začátku lekce se lektorka dětem představila, řekla jim, odkud přijela a vysvětlila pojem záchranná stanice. Představila i lišku Agátu, ukázala ji dětem a popsala, jak se k nim dostala, kolika let se dožívá, jaké barvy může mít a další informace o liškách. Mezi tím obcházela děti s liškou v náruči, aby si ji všechny mohly pohladit. Vyprávěla zážitky s liškou Agátou, jak kamarádí s fretkami, jak se Zuzce schovala do hromady dřeva a ona ji musela vytáhnout za ocas. Děti poslouchaly a ptaly se na detaily. Dále si povídaly o tom, co liška žere a jak loví myši ve sněhu (ukázka obrázků). Následně učila lektorka děti říkanku s pohybem. Na závěr děti vybarvily obrázek lišky.

Děti se zájmem poslouchaly, i se lišky dotýkaly. Některé se dotazovaly např. na to, zda je liška lechtivá nebo proč má fousy. Jedno nemladší dítě se bálo lišku pohladit, nikdo ho nenutil.

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík: občanské sdružení

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s. (dále jen Hafík) vzniklo v lednu roku 2001 v Třeboni jako výcvikové canisterapeutické sdružení, které se zabývá výukou trenérů pro výcvik terapeutických psů, výcvikem canisterapeutických týmů a především praktikováním odborné canisterapie a felinoterapie. Podnětem k založení sdružení se stala především potřeba zavedení profesionálně prováděné canisterapie v České republice.

Od roku 2008 je Hafík akreditovaným dobrovolnickým centrem v úseku dlouhodobé dobrovolnické služby. Z toho vyplývá, že Hafík se stal v současné době první organizací, jež je způsobilá provádět dobrovolnickou službu v oblasti vysílání dobrovolníků s jejich otestovanými terapeutickými psy. Hlavním posláním této dlouhodobé akreditované dobrovolnické služby je pomoc osobám se zdravotním

postižením, seniorům a pomoc při péči o mládež na území ČR, zejména v oblasti jižních a středních Čech.

Dobrovolníci z o.s. Hafík navštěvují mateřské a základní školy, speciální školy či domy pro seniory. Pořádají rekondiční pobyty, canisterapeutické výcviky, integrační canisterapeutické tábory a účastní se dalších jednorázových akcí (*Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s.* [online]. bez data vydání [cit. 2011-05-09]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.org/>)

ZKO Milevsko – Olšinky

Kynologický klub za městem Milevskem, který pořádá ukázky poslušnosti a práce se psy.

Jezdecký klub Dolli Zálší

Statek leží v jihočeské vesnici Zálší, mezi týnem nad Vltavou a Veselím nad Lužnicí. Jezdecký klub Dolli nabízí pro začátečníky i pokročilé jezdecký výcvik, letní dětské tábory s výukou jízdy na koni, zacházení s koněm a péče o něj. Nově od ledna 2012 nabízí JK Dolli hipoterapii v podobě intenzivních víkendů a prodloužených víkendů. Na statku jsou k dispozici i čtyři canisterapeutičtí psi k provádění canisterapie (*Jezdecký klub Dolli Zálší* [online]. 2012 [cit. 2012-06-01]. Dostupné z: <http://www.jkdolli.cz/>)

8 Závěr

Všichni se denně setkáváme se živočichy všemožných druhů a velikostí. S mouchou, pavoukem nebo komárem se chtě nechtě potká i ten největší odpůrce zvířat, který bude celé dny zavřený v bytě. Jsou zkrátka všude okolo nás a my se s nimi musíme naučit žít pohromadě. Proč tedy nezačít utvářet vztah ke zvířatům již v předškolním věku? Je to nejlepší období pro začátek rozvoje zájmu dětí o přírodu.

Čtení literatury k napsání této práce mě obohatilo o mnoho zajímavých a užitečných poznatků, které využiji nejen při práci s dětmi, ale také v osobním životě. Zejména o pravidlech styku s některými zvířaty nebo o zvířecí terapii. Návštěva ranče Ixion pro mě byla opravdovým zážitkem. Překvapilo mě, jak těžké je přesvědčit učitelky k vyplnění dotazníků, některé mi rovnou řekly, že je nechtějí, protože na jejich vyplňování nemají čas.

Při vyhodnocování dotazníků jsem si uvědomila, kolik možností nabízíme dětem v naší mateřské škole (oproti jiným MŠ) k rozvíjení jejich vztahu ke zvířatům. Nikdy jsem to nepovažovala za nic zvláštního, spíše za běžné aktivity. Zvíře je pro dítě tvor zajímavý, plný podnětů. Z dotazníků vyplynulo, že 87% dětí má kladný vztah ke zvířatům, 68% se o zvířata zajímá při každé příležitosti a 91% dětí se na kontakt s nimi velmi těší. Je to ovšem potřeba podporovat. Zvíře v domácnosti nemá 1/4 dětí, přesto existuje mnoho dalších možností, jak dítěti kontakt se zvířaty umožnit, např. návštěvou některé z nabídnutých organizací.

Dotazník nepotvrdil obecné domněnky společnosti, že všechny vesnické mateřské školy jsou zaměřeny na vztah k přírodě (živé i neživé). Množství a kvalita aktivit utvářejících vztah dětí ke zvířatům, obohacujících děti o užitečné a zajímavé poznatky nebo zkušenosti nezáleží vždy na poloze školky, ani na zaměření Školního vzdělávacího programu. Hlavní podíl nese osobnost učitelky. Její chuť pro práci s dětmi, pozitivní energie, nápady a zejména kladný vztah k přírodě a zvířatům.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura:

ANONYMUS, *Domácí lékař: tisíce návodů a postupů, jak si různé nemoci a neduhy léčit doma*. Praha: PWP, 2002, ISBN 80-861-9650-X.

BULISOVÁ, Jiřina a kol. *Ottova všeobecná encyklopedie*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003. ISBN 80-7181-938.

GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-789-3.

GALAJDOVÁ, Lenka a Zdenka GALAJDOVÁ. *Canisterapie*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-879-1.

HURDOVÁ, Eva. *Hrajeme si s padákem*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-578-3.

KOŽÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-085-5.

O'MEARA, Ryan. *Úžasní psi: fakta a zajímavosti : obrázkový průvodce světem nejlepších přátel člověka*. Praha: Metafora, 2011, 192 s. ISBN 978-807-3592-714.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004, ISBN 80-870-0000-5.

Děti, aby byly a žily. Editor Emilie Strejčková. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2005, ISBN 80-721-2382-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 80-717-8308-0.

Elektronické zdroje:

BURGNEROVÁ, Kristýna. [Www.info-koktejl.cz](http://www.info-koktejl.cz): Zvířátka vhodná pro alergiky. [Www.info-koktejl.cz](http://www.info-koktejl.cz) [online]. [cit. 2012-02-04]. Dostupné z: <http://info-koktejl.cz/clovek-priroda/zvireci-rise/zviratka-vhodna-pro-alergiky/>

HOLÁ, Michaela. [Www.alergie.zdrave.cz](http://www.alergie.zdrave.cz): Jak řešit alergii na zvířata?. [Www.alergie.zdrave.cz](http://www.alergie.zdrave.cz) [online]. 16.6.2009 [cit. 2012-02-04]. Dostupné z: <http://alergie.zdrave.cz/jak-resit-alergii-na-zvirata/>

MRÁKOTOVÁ, Alena. *Hipoterapie – léčba koňským hřbetem* [online]. 15.10.2009 [cit. 2012-02-04]. Dostupné z: <http://terapie.zdrave.cz/hipoterapie-lecba-konskym-hrbetem/>

BOČKOVÁ, Dana. *Můj pes* [online]. 6.5.2008 [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: <http://www.muj-pes.cz>

PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ PORADNA BRUNTÁL. *Diagnostika* [online]. 2001-2011 [cit. 2012-06-13]. Dostupné z: <http://www.pppbruntal.cz/>

STRAKOVÁ, Š. a J. HUČÍN. *Zvíře pomáhá najít vztah k lidem* [online]. 2000 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/>

ŠEBESTOVÁ, Eva. *Motorický vývoj předškolního dítěte ve věku od tří let* [online]. bez data vydání [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: <http://www.maminko.cz>

Animoterapie [online]. 2009 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: <http://www.animoterapie.cz/>

Český nadační fond pro vydru [online]. bez data vydání [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://www.vydry.org/>

Doktorka [online]. 29.8.2002 [cit. 2012-05-30]. Dostupné z: <http://rodina-deti.doktorka.cz/>

Jezdecký klub Artex [online]. bez data vydání [cit. 2012-06-09]. Dostupné z: <http://www.jkartex.websnadno.cz/>

Jezdecký klub Dolli Zálší [online]. 2012 [cit. 2012-06-01]. Dostupné z: <http://www.jkdolli.cz/>

Pro alergiky [online]. bez data vydání [cit. 2012-04-19]. Dostupné z: <http://www.proalergiky.cz>

Ranč Ixion [online]. (c) 2003-2009 [cit. 2012-02-13]. Dostupné z: <http://www.rancixion.cz/>

Stáje Štětice [online]. bez data vydání [cit. 2012-03-09]. Dostupné z: <http://www.stajestetice.cz/>

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s. [online]. bez data vydání [cit. 2011-05-09]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.org/>

ZOO Ohrada [online]. bez data vydání [cit. 2012-06-09]. Dostupné z: www.zoo-ohrada.cz

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek č. 1: Návštěva kočky v MŠ

Tabulka č. 1: Věk dětí

Obrázek č. 2: Druh mateřské školy

Obrázek č. 3: Zvíře v domácnosti

Obrázek č. 4: Zvířata

Obrázek č. 5: Zájem dětí

Obrázek č. 6: Vztah ke zvířatům

Obrázek č. 7: Pořady

Obrázek č. 8: Příímý kontakt

Obrázek č. 9: Možnost styku

Obrázek č. 10: Informace

Obrázek č. 11: Typ mateřské školy

Obrázek č. 12: Zaměření

Obrázek č. 13: Zvíře v MŠ

Obrázek č. 14: Kontakt v MŠ

Obrázek č. 15: Denní kontakt

Obrázek č. 16: Jiné aktivity

Obrázek č. 17: Reakce

Obrázek č. 18: Znalosti

Obrázek č. 19: Vyjmenování zvířat

Obrázek č. 20: Neočekávaná kontakt

Obrázek č. 21: Přehnaná reakce

Obrázek č. 22: Chování ke zvířatům

Obrázek č. 23: Příprava dětí

Obrázek č. 24: Lekce ekologické výchovy

Obrázek č. 25: Psi

Obrázek č. 26: Kotě

Obrázek č. 27: Dravci

Obrázek č. 28: Včelař

Obrázek č. 29: Kouzelník

Obrázek č. 30: Sova

Obrázek č. 31: Martina Jestřábová

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Jak pejsek s kočičkou pekli dort

Příloha č. 2: Na statku

Příloha č. 3: V lese na jehličí

Příloha č. 4: Výlet do Zoo

Příloha č. 5: Dotazník pro pedagogy

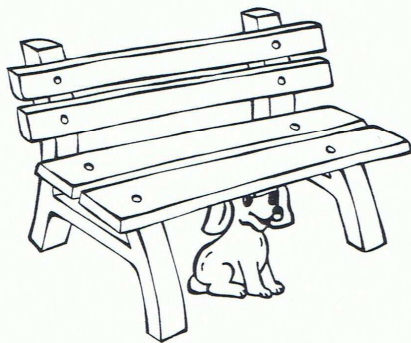
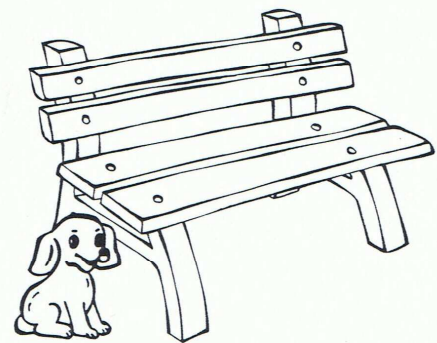
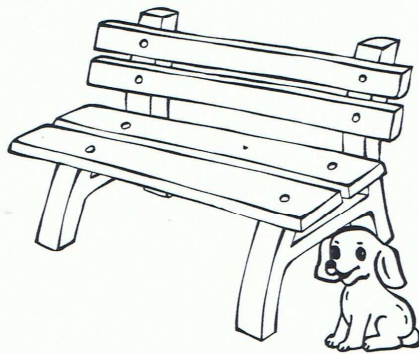
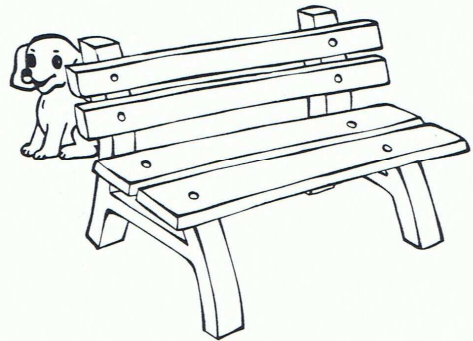
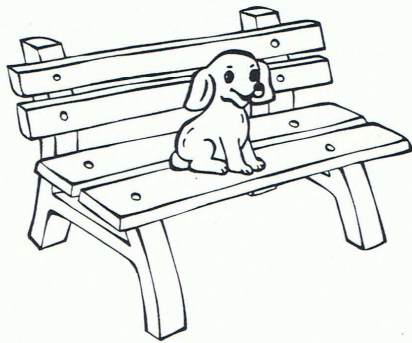
Příloha č. 6: Dotazník pro rodiče

Příloha č. 1: Jak pejsek s kočičkou pekli dort

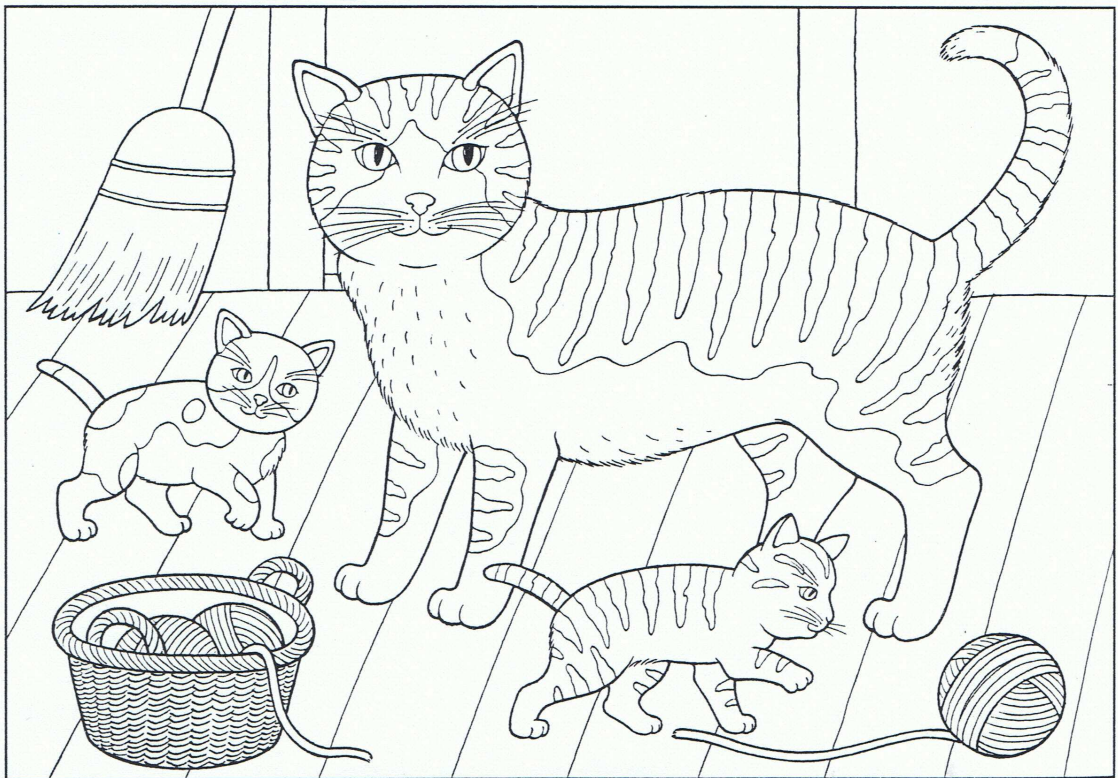
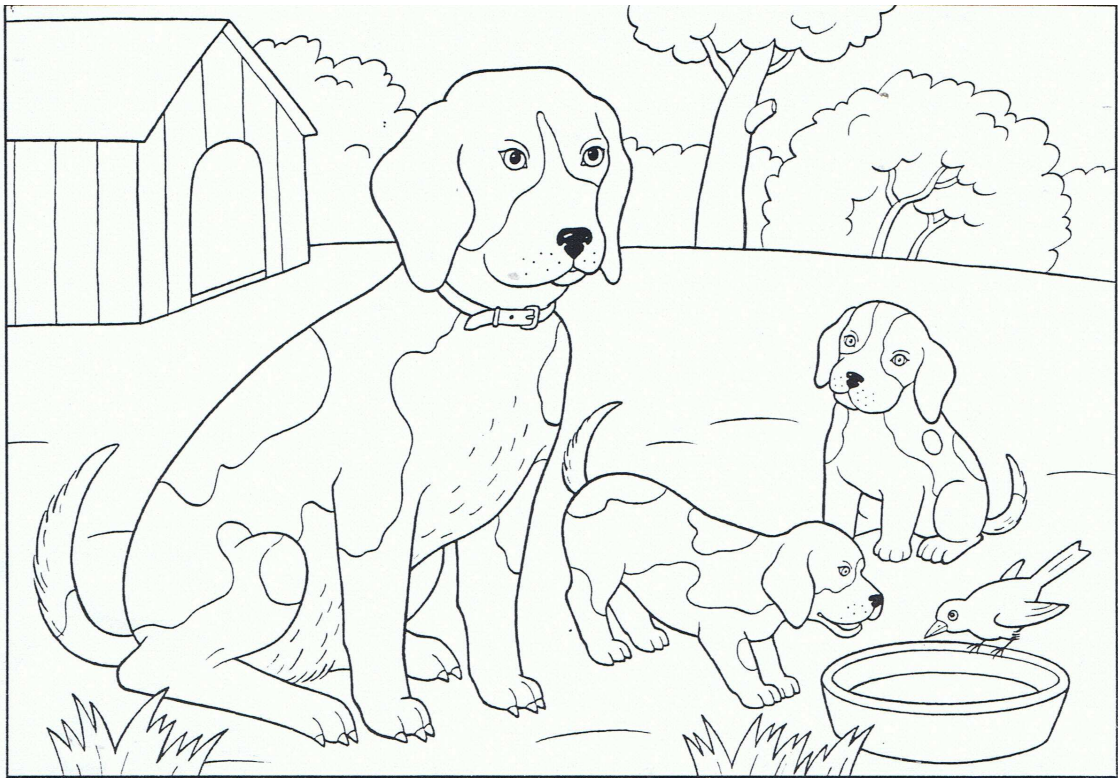

Zdroj: vlastní fotodokumentace

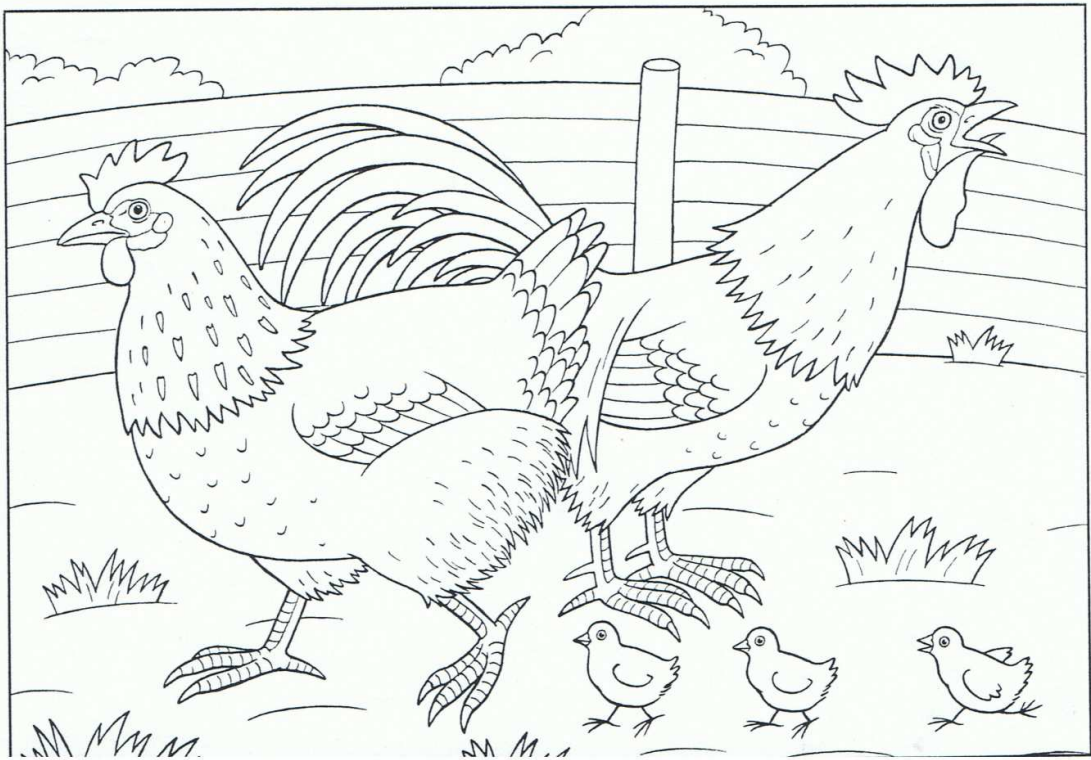
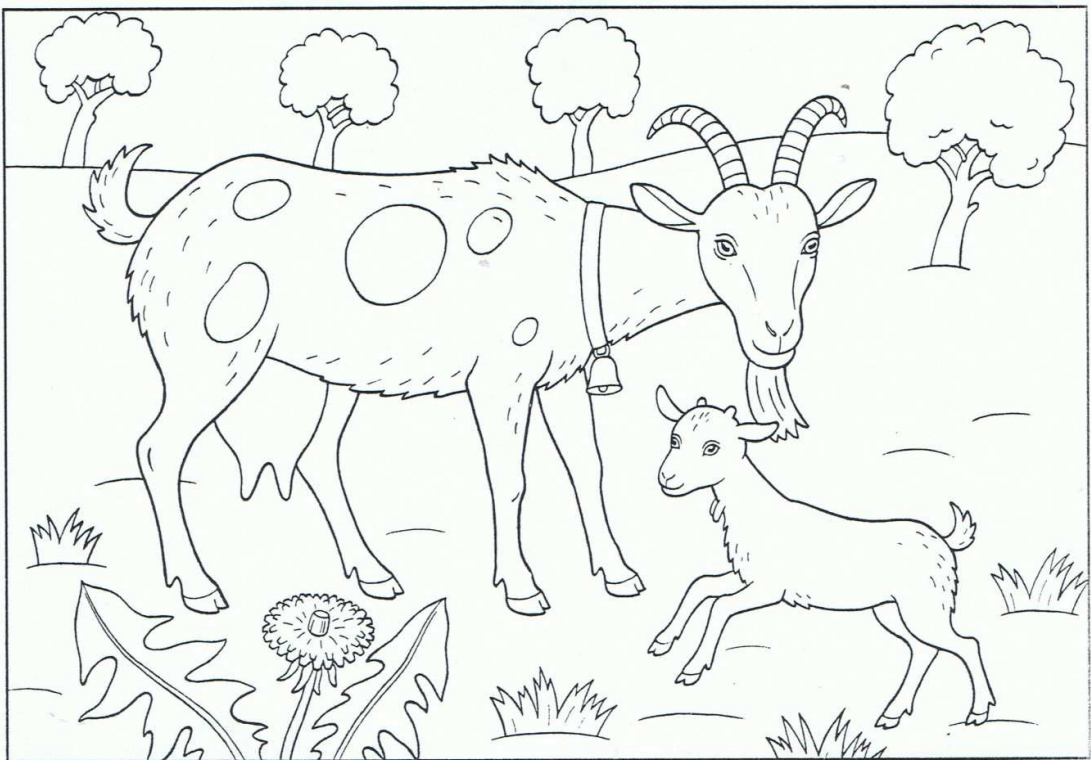

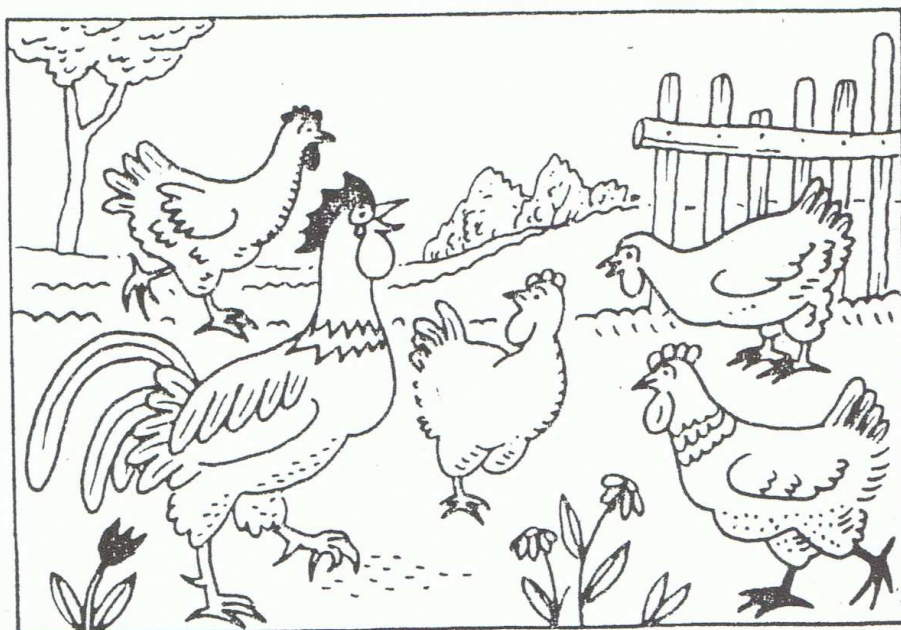
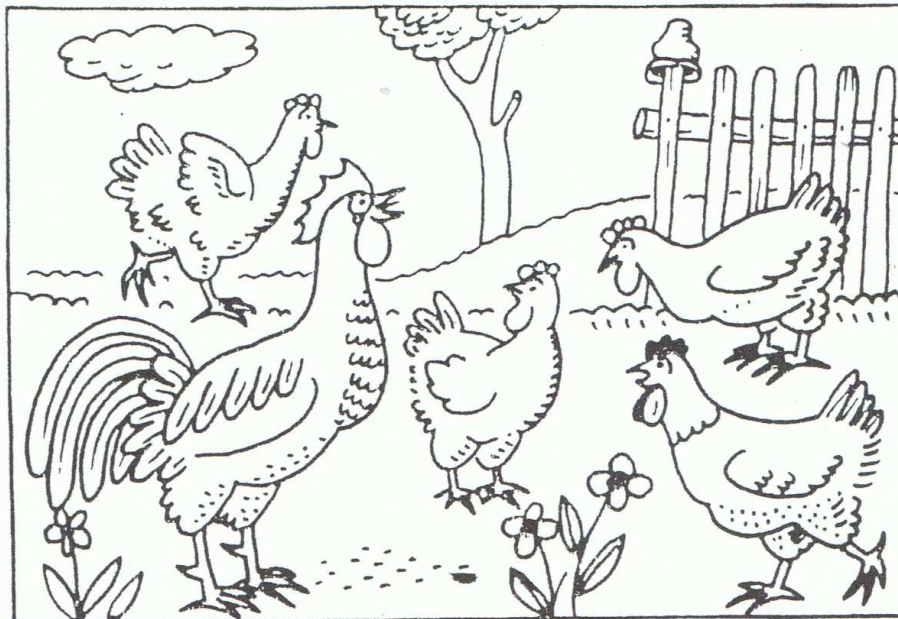
Popiš polohu psa v souvislosti s lavičkou (pod, nad, vedle, vpravo, vlevo).

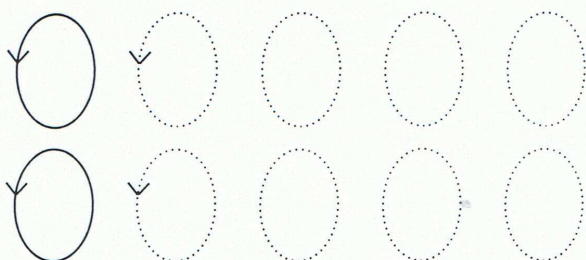
Příloha č. 2: Na statku

Na obrázcích jsou rozdíly. Kolik jich najdeš?

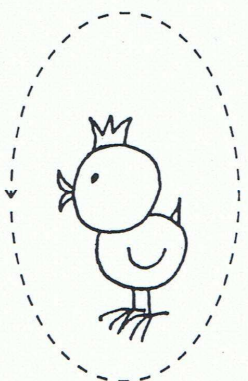
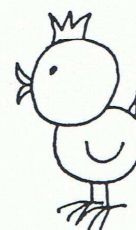
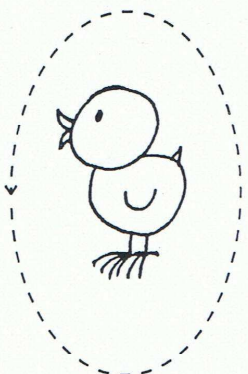
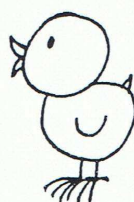
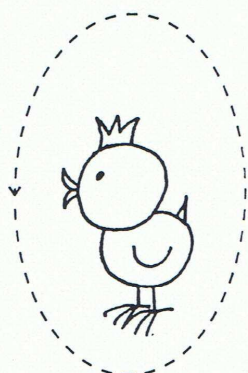

Kreslíme vajíčka pro kuřátka a kohoutky

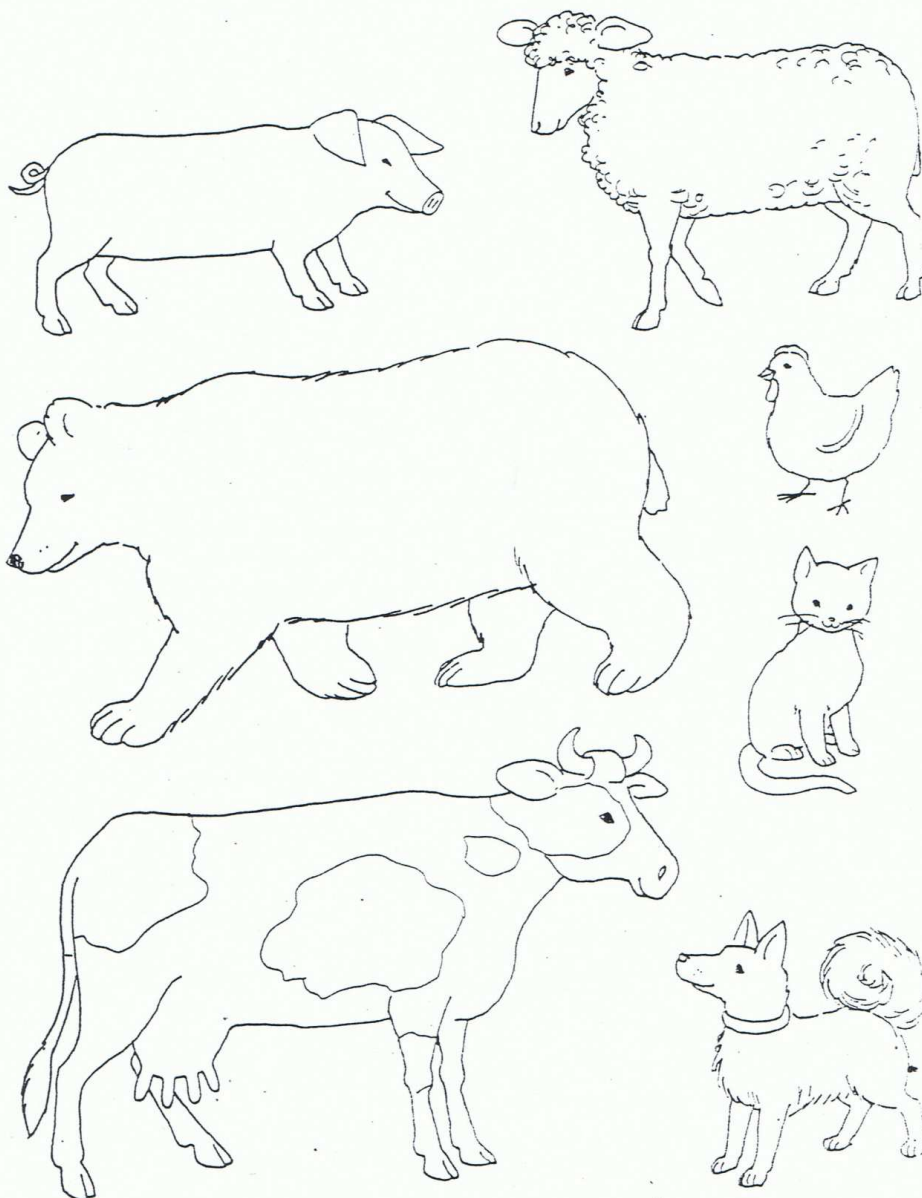
*Ťuky, ťuky, ťukalo,
ve vajíčku volalo:
„Ťuky, ťuky pro hlavičku,
nemám místo ve vajíčku,
ťuky, ťuky, ťuk!“*

L. Podjavorinská

Které z těchto zvířat nepatří mezi domácí?

25

Vepřík

Ve - přík ten ne - mí - vá ta - líř a lžič - ku
do mí - sy kli - dně dá i svou no - žič - ku

ne - u - mí či - stit si pu - su či nos do blá - ta

klid - ně jde bos. Ve - pří - ku, ve - pří - ku tro - šku se

styd, do škol - ky me - zi nás u - čit se přijd!

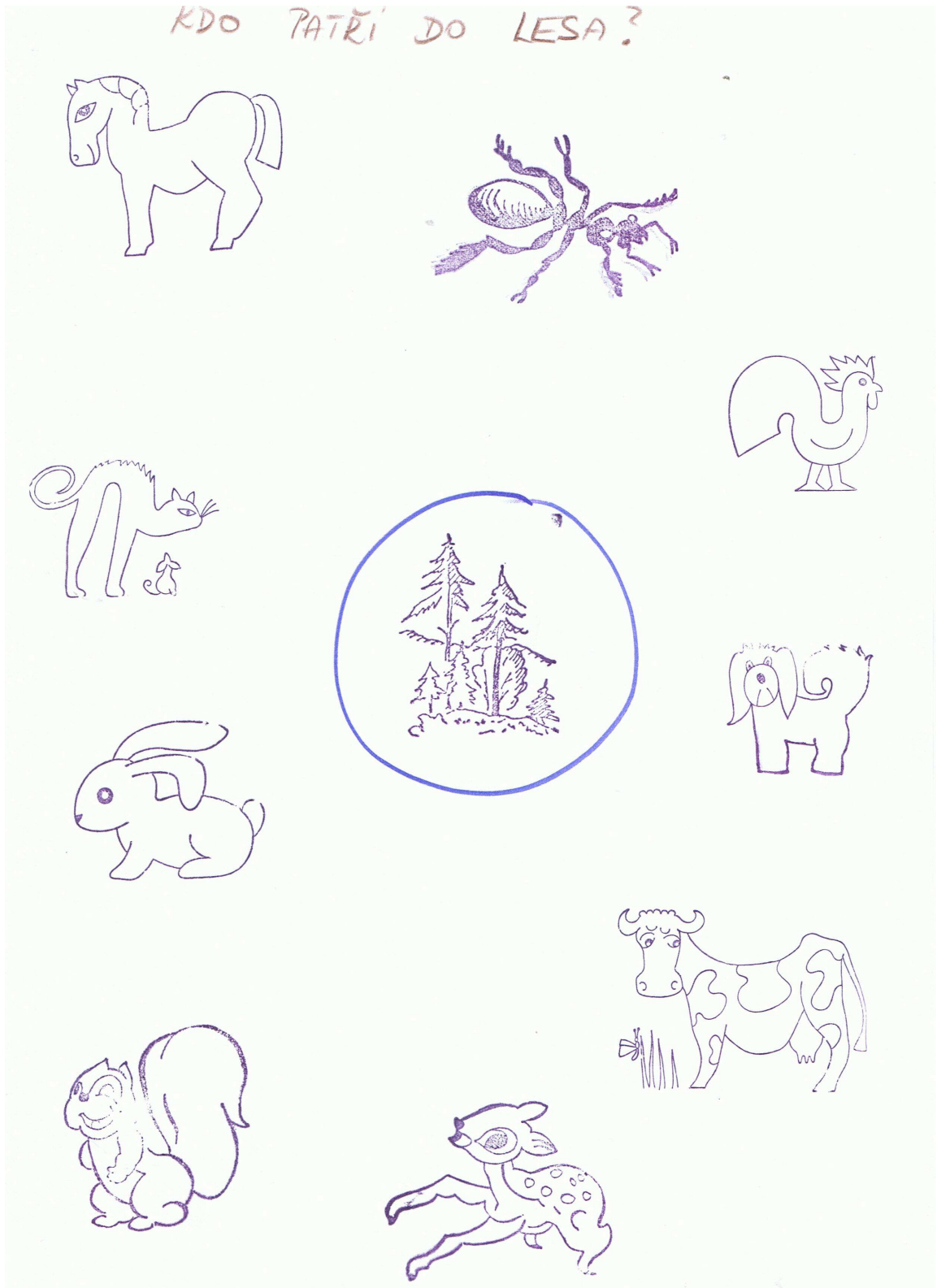
Zdroj: archiv MŠ

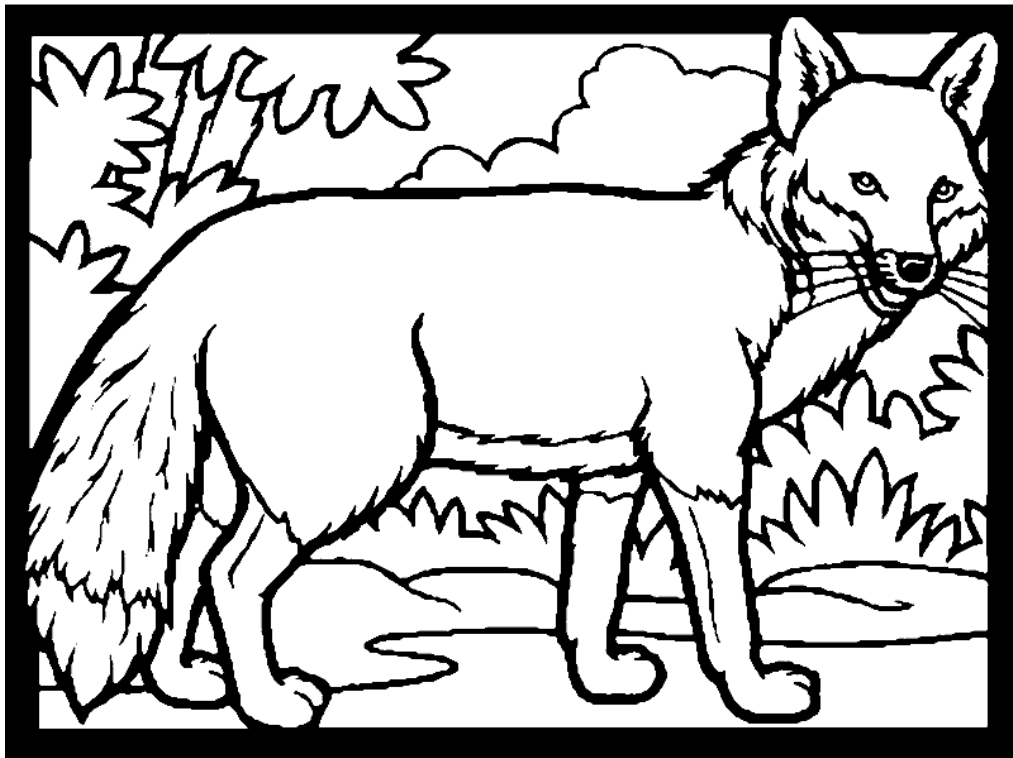

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Příloha č. 3: V lese na jehličí

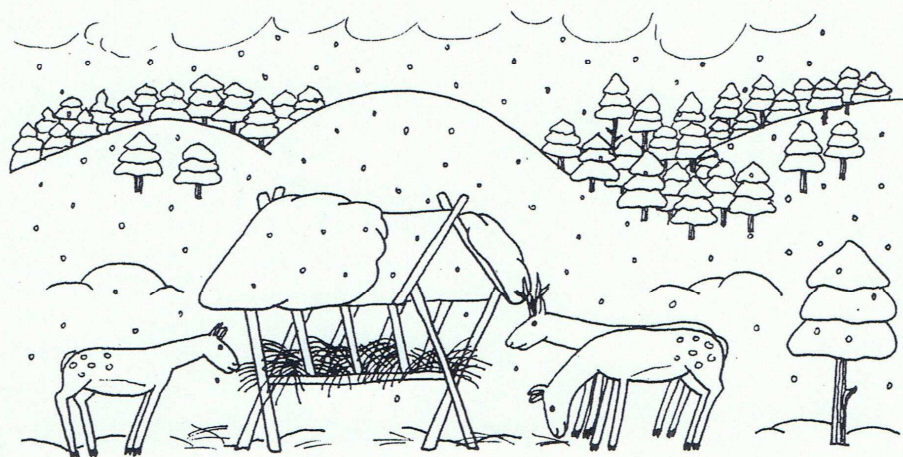
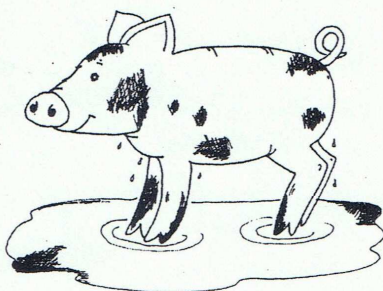
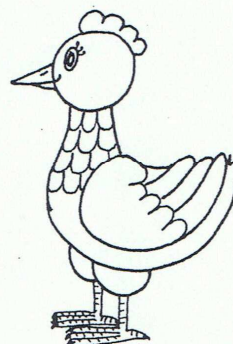
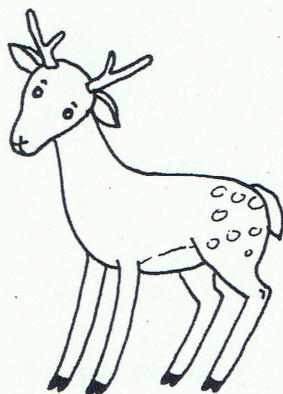

Zdroj: <http://www.peppitext.de>

GABRIELA A MILADA PŘIKRYLOVY
HRAJEME SI : TÉMATA NA CELÝ ROK
TÉMA 13 : ZVÍŘÁTKA V ZIMĚ

KDO ŽIJE V LESE? JAK SE STARÁME V ZIMĚ O ZVÍŘÁTKA

VEVERKY

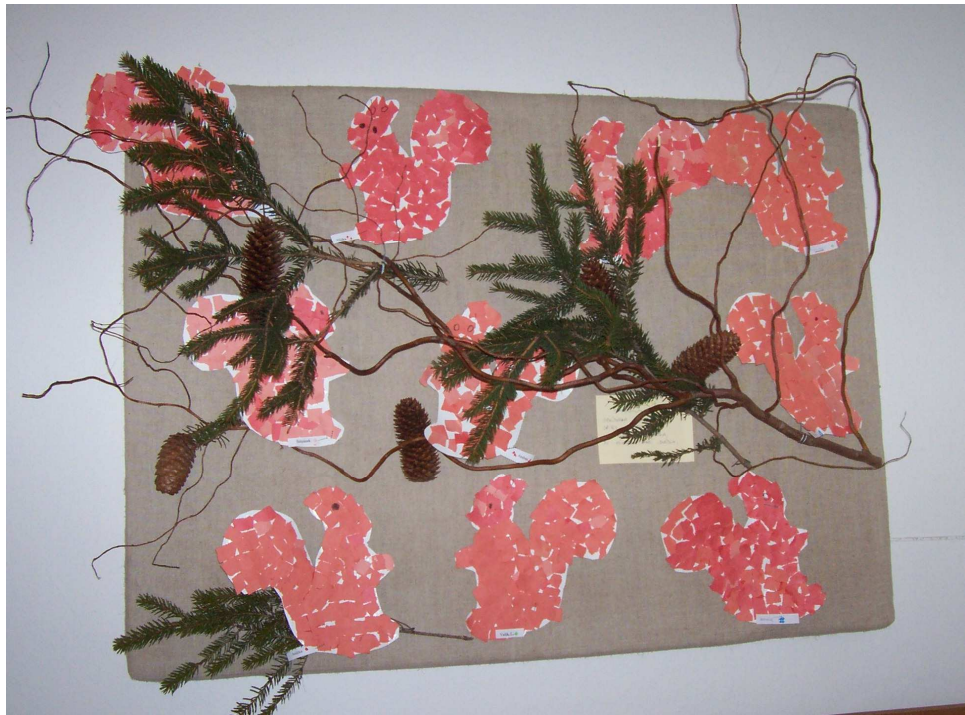
Se-dě-ly dvě ve-ve-rky na vy-so-ká je-dli, chvi-lku ně-co chňou-pa-ly,
 chvi-lku ně-co je-dly. A kdy-mě-ty pl+na' bří-zka, tak si ře-ky dost!
 Hou-pa-ly se, hou-pa-ly jen tak pro ra-dost.

1.-4. takt - dvojice - točit do kola na jednu stranu
 5.-8. takt - na druhou stranu
 9.-12. takt - proti sobě d. stojí, ruce v bok - DOST = dupnout uchem
 13.-16. takt - dvojice chytit za ruce a pohoupat ruce

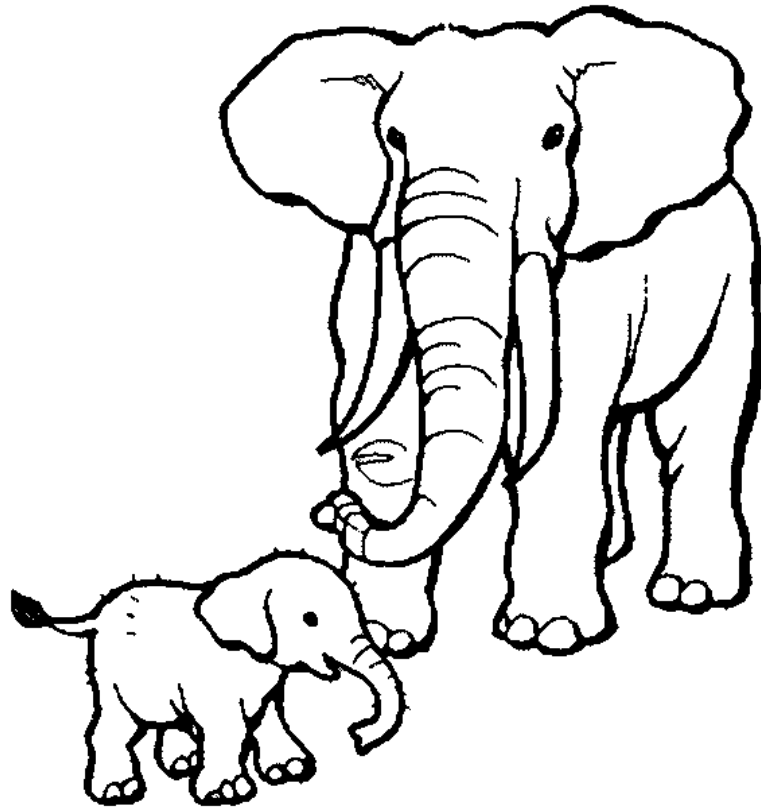
Zajíček

Hop, hop za-jíč-ku poč-kej chvi-lič-ku, chtěl bych s te-bou
 ka-ma-rá-dit, ni-ko-mu to ne-smí va-dit bu-de-li ti to teď vhod
 po-běž se mnou o zá-vod. Tak jsme spo-lu zá-vo-di-li, tr-va-lo to je-nom chví-li.
 Há-dej-te tro-šič-ku, kdo vy-hrál tu ho-nič-ku?
 Há-dej-te tro-šič-ku, kdo vy-hrál tu ho-nič-ku?

Zdroj: archiv MŠ

Zdroj: <http://www.peppitext.de>

Příloha č. 4: Výlet do Zoo

Jiří Havel

Lev

Pozor! Je to strašné zvíře! Nelekne se člověka!
To spíš někdy myška v díře
krále pouště poleká.

Tygr

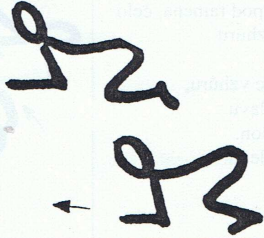
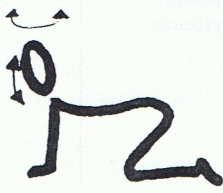
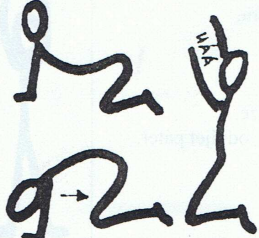
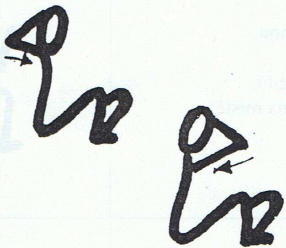

Malý tygřík v tygří školce, pořád by jen skákat chtěl.
Když ho začnou tlapky bolet, skáče s nim pan učitel.

Had

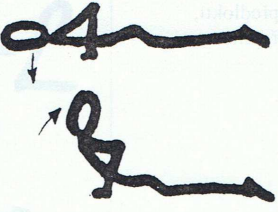

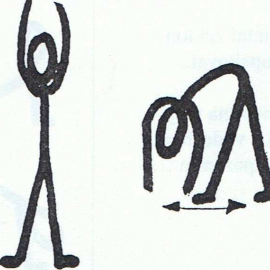

I když v brýlích nemá sklíčka, tak nosí povinně,
a to už hned od malička,
jako všichni v rodině.

Opice

Skáče líp než každý druhý,
nejdříve se rozcvičí
a jak řadí mezi kruhy -
po kom se to opičí?

Denní cvičení č. 17	Zvířata – ZOO (bez náčiní)	4- 5- 6
<p>Podpor klečmo – na předloktí, přejít do podporu podřepmo – pohyb z místa.</p>	<p>ZELVA</p> 	<p>Želva leze pomalu, ve svém tvrdém obalu.</p> <p>Leze, želva, leze, tvrdý krunýř veze.</p>
<p>Podpor klečmo – otáčet hlavou do stran, kývat hlavou nahoru, dolů.</p>	<p>OSLÍK</p> 	<p>Hloupý oslík ÍÁ-ÍÁ – hlavou jenom kývá, kývá.</p> <p>Oslíka nic nežene, hýká, hýká – ne, ne, ne.</p>
<p>Podpor klečmo – hrudní záklon, hrudní předklon, 4x opakovat.</p> <p>Pak z předklonu sednout na paty – nádech, zadržet dech – výdech = prudec do kleku se vzpažením ....</p>	<p>TYGR</p> 	<p>Tygr ani muk, prohne se jak luk.</p> <p>Vyhrbí se zavrčí, ostré drápy vystřelí.</p>
<p>Sed roznožný skrčmo, chodidla spojit.</p> <p>Ruce na hlavu, lokty stáhnou vzad, pak vpřed.</p> <p>4x opakovat, uvolnit do předklonu, paže na zem.</p>	<p>SLON</p> 	<p>Slon má uši, ty mu sluší.</p> <p>Plácá s nimi v pohodě, na suchu i ve vodě.</p>
<p>Sed skrčmo, oběma rukama uchopit pod kolena, hlavu přitisknou na kolena, - švihem do lehu, zpět do sedu</p> <p>„kolíbka“</p>	<p>MEDVÍDEK – akrob.evik</p> 	<p>Kolíbá se medvídek, kolíbá ho tatínek.</p> <p>Kolíbá ho medvěd, jen aby ho nesněd!</p>

Denní cvičení č. 17		
<p>Leh na břicho, dlaně pod ramena, čelo na podložce, lokty vzhůru.</p> <p>Nádech – oči vedeme vzhůru, současně zvedáme hlavu = krční a hrudní záklon. Výdech = návrat do ledu.</p>	<p>KOBRA – dech.cvičení</p> 	<p>Kobra je had veliký, přivezli ji z Afriky.</p> <p>Zvedá hlavu kobra – neboj se je dobrá.</p>
<p>Stoj na vnějších hrách chodidel – chůze z místa volně v prostoru, návrat na značku.</p>	<p>OPICE – nožní klenba</p> 	<p>Raději mám opice, jsou šikovné velice.</p> <p>Umíte, kluci – holčičky, chodit jako opičky?</p>
<p>Stoj rozkročný, sepjaté ruce před tělem, pomalu vzpažit.</p> <p>Hluboký předklon – k jedné, druhé noze, – vzpažit – pomalu, odvíjet páteř.</p>	<p>ŽIRAFA</p> 	<p>Vysoká je žirafa, jak komín, který nebařá.</p> <p>Hluboko se ohýbá, dlouhým krkem zakývá. A když se protáhne, až na strom dosáhne. U nohy trávu uškubne, u druhé trochu uškubne, – nebojte se, nezhubne.</p>
<p>Stoj rozkročný, nohy pokrčit v kolenou, pokrčit upažmo, dlaně otevřené dopředu, těžkopádné otáčení na místě.</p>	<p>MEDVĚD – pohyb, vyžití</p> 	<p>Medvěd tančí, medvěd bručí, medvíďata tančit učí.</p> <p>Medvěd tančí, hlavou kývá, medvídek se na něj dívá.</p>
<p>Leh na zádech – uvolnění celého těla.....</p>	<p>relaxace</p> 	<p>Zavírám, zavírám ohradu, zavírám ZOO zahradu.</p> <p>Usnuli medvědi, opice, usnuli sloni i slonice.</p> <p>Usnuli i malé želvičky, spinkají kluci i holčičky.</p>

Zdroj: KUDRNOVÁ, L. *Náměty zdravotních cvičení a pohybového vyžití v mateřské škole*

DNESKA JEDEM DO ZOO

Vesele

The image shows a musical score for the song 'Dneska jedem do zoo'. It is written in G major (one sharp) and 2/4 time. The score consists of four staves of music. The first two staves contain the first line of the lyrics: 'Dnes-ka je-dem do zo- o, do zo- o, do zo- o, a už se moc tě- ší- me na zví- řa- ta.' The last two staves contain the second line: 'Buďme rá-di, že je má-me, že jsou s námi na svě-tě, dí-ky jim je ži-vot hez-čí na té na-ší pla-ne-tě.' Chord symbols (D, A7, G) are placed above the notes. The tempo/mood is indicated as 'Vesele' (cheerful).

1. Dneska jedem do zoo, do zoo, do zoo,
a už se moc těšíme na zvířata.

Ref.: Buďme rádi, že je máme,
že jsou s námi na světě,
díky nim je život hezčí,
na té naší planetě.

2. Líbí se nám velice, velice, velice,
nám podobné opice a opičáci.

3. Také tygří mlád'ata, mlád'ata, mlád'ata,
s kožíšky jak ze zlata, líbí se nám,

4. Klokani a kapsičky, kapsičky, kapsičky,
co v nich nosí dětičky, líbí senám.

5. Žirafí krk dlouhý je, dlouhý je, dlouhý je,
že žirafám pasuje, líbí se nám.

6. Ať zvířata chlupatá, chlupatá, chlupatá,
a nebo ta strakatá, líbí se nám.

7. Ublížit jim nedejme, nedejme, nedejme,
raději se starejme ať nevyhynou.

Příloha č. 5: Dotazník pro pedagogy

Dobrý den, jmenuji se Alena Andělová a jsem studentkou 3. ročníku Učitelství pro MŠ na Pedagogické fakultě JČU v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás požádala o vyplnění anonymního dotazníku, který mi velmi pomůže při psaní závěrečné bakalářské práce, ve které se zabývám vztahem mezi dětmi a zvířaty. Obsah dotazníku bude použit pouze pro účely mé bakalářské práce.

Pokud se Vám nehodí žádná nabízená odpověď, klidně pod otázku do volného prostoru napište odpověď svoji. Můžete psát i další postřehy, které se týkají položených otázek. Budou pro mne přínosem.

Předem mnohokrát děkuji

1) Pracujete v mateřské škole:

- vesnické
- městské

2) Zaměřuje se Vaše MŠ více na vztah k přírodě a zvířatům?

- ano (jakým způsobem?)
- ne, jen běžným způsobem

3) Máte v mateřské škole zvíře, se kterým mohou být děti každý den v kontaktu?

- ano (jaké? _____)
- ne

● Pokud ANO:

4) Kolik dětí má zájem o kontakt se zvířaty v MŠ, o informace o nich? Přibližně.

- žádné
- cca 10%
- cca 25%
- cca 50%
- cca 75%
- více než 75%
- všichni

Jak se zájem dětí projevuje? _____

5) Mají děti možnost být s tímto zvířetem/zvířaty denně v přímém kontaktu - chovat je, krmit, pozorovat...?

- ano, každý den kdykoliv
- ano, jednou denně se na něj jdeme podívat
- ne

● VŠICHNI(odpověď na otázku 3 ANO i NE)

- 6) Nabízíte dětem kontakt se zvířetem mimo mateřskou školu?
- ano, máme možnost stýkat se se zvířaty a plně ji využíváme
  - ano, občas uspořádáme nějakou akci, kde mají děti možnost styku se zvířaty (návštěvy u někoho, výlety, návštěva zvířat u nás v MŠ)
  - jen výjimečně, náhodně
  - ne
- 7) Jak reagují děti na setkání se zvířaty?
- vždy se na ně těší, mají radost
  - neprojevují nadšení ani velký zájem
  - mají spíše strach, obavy
- 8) Jaké jsou znalosti dětí o zvířatech (z domova)
- velmi rozsáhlé, často překvapující
  - průměrné, vědí to, co bychom je chtěli naučit v MŠ
  - nijak zvláštní, informace z MŠ jsou pro ně zpravidla nové
  - velmi malé, např. jen názvy některých zvířat
- 9) Jsou děti schopné vyjmenovat zvířata, která mají doma, popř. u prarodičů...?
- ano
  - nehovoříme o nich
  - ne
- 10) Jak děti reagují na neočekávaný styk se zvířetem? (např. pes na ulici, sýkorka na krmítku, srnka na poli...)
- projevují radost, zájem
  - nijak výrazně nereagují
  - projevují strach
  - nevšiml/a jsem si
- 11) Reagují některé děti přehnaným způsobem na přítomnost zvířat (přiběhne pes, kočka...)
- Kolik dětí cca: _____
- ano, mají panický strach z určitého druhu zvířat (křičí, chtějí utéct)
  - občas někdo nepřiměřeně zareaguje
  - ne, žádné, ještě se nám to nestalo
- 12) Učíte děti, jak se chovat ke zvířatům, jak s nimi zacházet...? (Např. jak hladit kočku po srsti, co dělat když přiběhne cizí pes, na která zvířata sahat/nesahat...)
- ano, samozřejmě, klademe na to důraz
  - jen občas, když se naskytne přímá příležitost
  - ne
- Jakým způsobem _____

13) Jaký máte názor na připravování dětí na kontakt se zvířaty formou rozhovorů, pohádek, příběhů, nácvikem situací...?

- ano, přípravě věnuji dost času, myslím, že mají pro děti velký význam
- velký význam v tom nevidím, děti si stejně z připravených činností a informací nic nepamatují, v praxi to nepoužijí
- žádnou přípravu nedělám, toto si mají děti zjistit doma
- žádnou přípravu nedělám a dělat nebudu

Příloha č. 6: Dotazník pro rodiče

Dobrý den, jmenuji se Alena Andělová a jsem studentkou 3. ročníku Učitelství pro MŠ na Pedagogické fakultě JČU v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás požádala o vyplnění anonymního dotazníku, který mi velmi pomůže při psaní závěrečné bakalářské práce, ve které se zabývám vztahem mezi dětmi a zvířaty. Obsah dotazníku bude použit pouze pro účely mé bakalářské práce.

Pokud se Vám nehodí žádná nabízená odpověď, klidně pod otázku do volného prostoru napište odpověď svoji. Můžete psát i další postřehy, které se týkají položených otázek. Budou pro mne přínosem.

Předem mnohokrát děkuji

- 1) Věk dítěte:
- 2) Chodí Vaše dítě do MŠ:
  - městské
  - venkovské
- 3) Máte přímo doma zvíře (či více zvířat)?
  - ano (vypište jaká _____)
  - ne
- 4) Zajímá se Vaše dítě samo o zvířata? (Ptá se jak se které jmenuje, kde žije, čím se živí, je rádo ve společnosti zvířat...)
  - ano, při každé příležitosti
  - občas
  - ne
- 5) Obecně je jeho vztah ke zvířatům:
  - kladný (ihned se s každým zvířetem chce kamarádit)
  - bojí se jich
  - jiná odpověď _____
- 6) Sleduje dítě pořady o zvířatech?(přírodopisné dokumenty)
  - ne
  - jen náhodou
  - ano.... jaké _____
- 7) Jak často je Vaše dítě v přímém kontaktu se zvířaty? (dotýká se jich, může je sledovat, krmit...)
  - denně pravidelně
  - jednou týdně
  - jednou měsíčně
  - vůbec

8) Má Vaše dítě možnost styku se zvířaty v mateřské škole?

- ne
- nevím
- ano, vypište s kterými, popř. co o činnostech se zvířaty v MŠ Vašeho dítěte víte_____

9) Pozorujete, že si Vaše dítě z mateřské školy přináší informace o zvířatech či zážitky s nimi...?

- ano, velmi často
- nevíš/a jsem si, nezjišťoval/a jsem to
- ne, znalosti má jen z domova